



vipavski glas

letnik XXIX Oktober 2013/št. 106

V besedi je moč

V besedi je moč,
taka moč, brez meja...

Normalne ljudi
z njo spremeniš v bedake,
da mro, se vojskujejo,
da postanejo spake.

Z besedo udariš,
da boli kot klofuta,
z besedo pobožaš,
ko je usoda kruta.

Z besedo pohvališ,
da te ponese v oblake,
z besedo popiješ,
še zadnje upanje, nade.

Z besedo pričaraš
na obrazu nasmeh,
in iskrico svetlo
ali solzo v očeh.

Z besedo opišeš,
navdušiš, zasanjaš,
okradeš, porušiš,
uničiš, pretvarjaš...

Z besedo pričaraš
pekel in nebesa,
šepet te zasanja,
vpitje te stresa...

V besedi je moč,
taka moč, brez meja.
Ga ni, ki ni skusil
moči, ki jo ima.

Janez Medvešek

»U leti stirni neima obeden nezh tale«

2. del



Goče: gasa do Cejkotovih



Vodnjak z izvorno vodo

Goče so imele sredi 19. stoletja 513 prebivalcev. Danes jih je le še okoli 200, vas pa je še vedno znana. Slavo ji ustvarja zlasti Cejkotova domačija, kmečki turizem Davorina in Jelke Mesesnel. O njiju je Uroš Mencinger v časniku *Nedelo* navdušeno zapisal: »Z glavne ceste zavijte v vas. Če imate večji avto, parkirajte na trgu, sicer zložite stranski ogledali in pokličite Davorina, da vas nacilja po ozki gasi do cerkve. Tam vam bo odprl vrata do Jelkine bogato obložene mize in pogled do rodovitne Vipavske doline. O tem, kar boste doživeli potem, pa ne povejte nikomur. Preveč vam bodo zavistni. Cejkotova domačija je tisto, kar manjka velikim. Tega ni več ne v Toskani in ne v Provansi. Za dobrodošlico kratka zgodovina vasi. Za sorbet pred glavno jedjo je sprehod po vasi. Za digestiv je ogled ene od 75 kamnitih obokanih vaških kleti. Goče so vas, ki bi jo pozabili, če ne bi gospodar, rojen le tri strehe stran, odčepil peneče pinele, ki jo je upenil kot prvi na svetu, za namaz pa ne ponudil malancanov, ki jih je žena zmešala s skuto in zelišči. Ter za sladico zaigral Iztoka Mlakarja na kitaro.

Na mizi so slike, še črno-bele, kamnite podrtije, v katero se je Davorin zaljubil in so mu za hrptom govorili, da ni pri pravi. Zdaj so vhodna vrata široka, na dvorišču sredi hortenzij široka miza dobrodošlice, navzdol vodijo stopnice v obokano degustacijsko klet, navzgor lesene v jedilno izbo z okroglo mizo in pogrinjkom iz mamine dote. Še dve izbi sta v hiši in še ena terasa, s katere je do Nanosa širok pogled.«



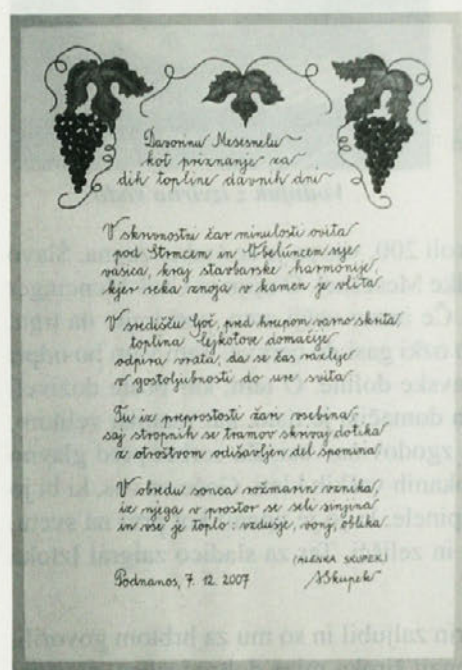
Cejkotova domačija pred obnovo



Okrogla miza za majhno družbo



Ognjišče s kladnikom



Zahvala gostje v obliki soneta



Hišna "singerica"

Dobrojedci revije *Mladina* so pri Cejkotovih poskušali krasen domač kruh s panceto, koromačevo *frtalo* in bezgovo cvrtje. Postregli so jim tudi s prvovrstno govejo juho, domačimi rezanci z divjimi šparglji, z zelo rahlimi njoki in svinjsko pečenko, ki je bila nadevana s klobaso in jajci. Solata je bila začinjena s staranim vinskim kisom. Da so dobrote lažje drsele po grlih, je gospodar pomagal s penino, ki je dišala po jagodah, z damskim likerjem in izjemno *grappo*. Gostitelji vse storitve vrhunsko obvladujejo. Mamin »atomski štrudelj« imenujejo najenostavnejša kraška sladica, v resnici pa vsebuje 12 sestavin. Nedeljski gospodinji bi prej posvojili *šelinko*, juho iz gomoljne zelene, za katero potrebujemo samo še

krompir, kozarček smetane, vodo, sol in poper. No, tudi žlico oljčnega olja!

Cejkotovi, Cejkotova domačija, kako privlačno to zveni! Zakaj ne Mesesnelova? Zato, ker je nekoč v razpadajoči stavbi živel vaški posebnež s kozjo bradico. Zaradi nje so ga klicali Cejko. Tako so namreč v domači govorici rekli kozlom. Morda je kaj podobnega imela v mislih tudi Davorinova babica, ko je domačima moškima ob nakupu razvaline poočitala: »Ma kaj se vama je zmešalo?« Morda pa se je mešalo ljubljanskim študentom arhitekture, ki so leta 1989 popisali najbolj zanimive goške stavbe, za Cejkotovo hišo pa naredili tudi načrt obnove.

V začetku je Mesesnelovima pomagala Jelkina sestra, ki je poklicna kuharica, nato je zrasla lastna samozavest. Sedaj že poprimejo tudi vsi trije otroci: šestindvajsetletni Martin, dvaindvajsetletni Kristijan in desetletna Petra. Ta še posebej, saj že sedaj ve, da bo imela, ko odraste, slaščičarno v Štanjelu. Kuhajo še na štedilniku na drva. Tako imajo jedi boljši okus. Pa tudi redkeje se zažgejo. »Če pozabiš na jed, pozabiš tudi na ogenj,« pravi Davorin. Za dobro svinjino bodo začeli rediti krškopoljske pujse, od jedi in pijače onemogli gostje pa bodo lahko kmalu prenočevali v sosednji, prav tako stari hiši, ki jo Mesesnelovi preurejajo v sobe in dva apartmaja.

Večina obiskovalcev odkrije Cejkotovo domačijo preko člankov v svetovnih gastronomskih revijah, drugi del obiskovalcev pa so tujci, ki jih na Goče pripeljejo slovenski poslovni partnerji. So skoraj z vsega sveta, tudi iz za Slovence eksotičnih dežel, kot so Kazakstan, Singapur, Kitajska, Japonska in Nova Zelandija. Najbolj mednarodna družba, ki se je doslej zbrala pri Cejkotovih, je bila skupina montanistov, strokovnjakov s področja rudarstva in metalurgije, ki so prišli iz 28 držav. Dva turška



Davorin in Jelka Mesesnel s hčerko Petro

gosta, predstavnika tamkajšnje elektro stroke, sta ob obisku naredila nekaj težav. Ne samo da nista marala svinjine, kar je za muslimane značilno, odklonila sta tudi vse drugo meso, ker živali niso bile zaklane po islamskem obredju. Zadrega je nastala tudi, ko je eden od gostov želel opraviti obvezno opoldansko molitev. Med njo bi se moral kleče priklanjati proti muslimanskemu svetemu mestu Meki, a kaj ko prvi hip nihče ni vedel, v kateri smeri je. Mlad ameriški par, mož in žena s Karibov, ki sta bila na poročnem potovanju po Evropi, sta se počutila tako domača, da sta začela samoiniciativno streči nemškimi gostom, gospodarja Davorina pa sta odrinila na neugledno mesto pomivalca posode. Po povratku domov so trije Irci Mesesnelovim poslali posebno zahvalno darilo: dimljenega lososa z domačim receptom za njegovo pripravo. Skupina Nemcev je osnovnošolko Petro osupnila z nenavadnim vedenjem. Ko so končali z jedačo, so krožnike nekulturno polizali. Pa ni šlo za pomanjkanje olike, kriva je bila Jelkina kuhinja. Jedi, nad katerimi se gostje najbolj navdušujejo, so zelenjavni pastičo z domačo *pašto*, malancanami in žajbljevo omako, gresni cmoki s klobasami in *frtala* z radičem, koščki klobas ali pršuta, ki je sezonsko odišavljena z meto, meliso ali koromačem. Jedca, ki so se ju domači zaradi velikega teka najbolj zapomnili, pa nista bila neka hrusta, pač pa mlad zakonski par iz Singapurja. Mož je morda meril 160 centimetrov v višino, njegova družica je tehtala le 40 kilogramov, vase pa sta spravljala ogromne količine hrane.



Delegacija iz Stadtschleininga na ogledu Goč

Od vin obiskovalce najbolj prepriča pikolit. Mnogi gostje ga kasneje s pismi prosijo za svoje znance in prijatelje, a je pridelek pri Mesesnelovih še premajhen. Avstrijce iz Stadtschleininga na Gradiščanskem, mesteca, ki ga je ustanovil slavni Vipavec, vitez Andrej Baumkircher, pa je premotil poseben damski liker. Cejkotovo domačijo so obiskali leta 2011, ko so skupaj z vodjo svojega turističnega urada, Wernerjem Glöslom, prišli pogledat Andrejev rojstni kraj. Naslednje leto sta bila Mesesnelova kot člana vipavske delegacije njihova gosta. Seveda sta s seboj vzela tudi precej likerja. Ni ga bilo treba peljati nazaj!



Avstrijci pri Cejkotovih

Vas dela znano tudi ordinacija alternativne medicine Viktorja Kotolupova. Za razliko od Davorina, ki je kljub domu v Štanjelu domačin, je Kotolupov priseljenec. Priseljenec od daleč, z ukrajinskega Krima. Po razpadu Sovjetske zveze je iskal mirnejše okolje



Obnovljena stavba Schiwizhoffnov



Spomin na staro domovino: samovar

za svojo družino in svoje delo. Najprej se je ustavil v Beogradu, a je prišel z dežja pod kap, še pred razpadom Jugoslavije pa se je znašel v Ljubljani in tam prijavil prvo bioenergetsko ordinacijo v Sloveniji. Vendar se je zares umiril šele na Gočah. Kupil je propadajočo hišo in jo vzorno obnovil. Zaradi domišljjskega grba na fasadi deluje plemiško, plemiška pa je bila tudi v resnici. Na kamnitem portalu, ki vodi v dnevni prostor, vidimo poleg letnice 1698 že znani goški inicialki F. S., ki povesta, da je tudi to stavbo postavil lastnik vaške »graščine« Franc Živic (*Schiuiz*), njegovi potomci pa so bili že omenjeni plemiči von Schiwizhoffen. V zvezi z domačijo se je v vaškem izročilu ohranila udarna zgodba o gospodarju, ki je moral na vojsko, soproga pa mu je bila med odsotnostjo nezvesta in je celo zanosila. Novorojenčka je izročila dekli z ukazom, naj ga utopi v Vipavi. Žensko pa je na poti prestregel gospodar, ki se je predčasno vrnil iz vojne. Pod pritiskom se mu je vse povedala, prizadeti soprog pa se je vzdržal jeze. Otroka je dal v rejo, ga poslal v izbrane šole in skrbel zanj, dokler ni zrasel v čednega, razgledanega in olikanega mladeniča. Na neki zabavi ga je potem predstavil tudi soprogi, in ta je bila navdušena nad neznanim gospodičem. Ko je hotela zvedeti kaj več, ji je med drugim zaupal, da so mladeniču v otroških letih stregli po življenju. Kaj bi po njenem zaslužil tisti, ki je hotel otroka umoriti? »Smrt!« je brez pomisleka odgovorila soproga. Potem se je zgodilo, kar se

je moralo zgoditi. Schiwizhoffen neznanega imena je ženo ovadil vipavskemu deželškemu sodišču, sodniki pa so jo obsodili na smrt.



Bioenergetik Viktor Kotolupov

Zdravljenje z bioenergijo je bilo v začetku le Viktorjev hobi. Prebral je vsa dosegljiva dela o tej tematiki in dosti eksperimentalno. Nad učinki je bil sprva celo sam presenečen, po več kot dvajsetletnih izkušnjah in vrsti uspešnih zdravljenj pa mu ni ostalo drugega, kot da verjame v obstoj takšne energije. Lotil se je tudi njenega teoretičnega utemeljevanja in njegove poglede nanjo resno obravnavajo tudi v znanstvenih krogih. Med drugimi sodelavci moskovske univerze Lomonosova ter strokovni delavci Inštituta za evolucijsko fiziologijo in biokemijo Sečenova pri Ruski akademiji znanosti. Med objavami v njihovem zborniku je zlasti odmeval njegov članek z naslovom: Splošne zakonitosti



Inicialke F S na portalni prekladi



"Šopek" slikarke Ljudmile Kotolupov

slabše prilagaja, posledica tega pa so bolezni. Pojavi se na primer slaba prekrvavitev sklepov ali prebavil, sledijo pa bolečine pri gibanju zaradi propadanja hrustanca ali prebavne motnje. Ob telesnih poškodbah in raznih ranah ob normalni količini psihične energije možgani uspešno kontrolirajo celjenje, če je manjša, pa tega ne zmorejo več v celoti. Celjenje je zato počasno ali pa se sploh ne ustavi in tkivo postane rakasto. Raven psihične energije lahko v nekaterih primerih tudi drastično upade: na primer ob zelo hudih poškodbah ali v starosti. V teh primerih možgani v skladu z izkušnjami evolucije preostalo energijo uporabijo le za vzdrževanje vitalnih funkcij, kot sta na primer dihanje in krvni obtok. Ostali deli organizma ostajajo zanemarjeni, njihove funkcije pa začnejo brez zdravljenja odmirati. Pomoč bioenergetika lahko tukaj pomembno prispeva k obnovi telesnih funkcij.

Psihoenergetska pomoč koristi tudi ob velikih duševnih in telesnih naporih. Športnikom se tako učinkovitost poveča za 3 do 10 odstotkov, bolnikom z depresivnimi stanji celo za 50 odstotkov. Z dodajanjem psihične energije lahko izboljšamo prekrvavitev organskih sistemov in s tem okrepimo delovanje organov in upočasnimo

tudi staranje. Viktor se spominja vrste uspešnih zdravljenj iz svoje ordinacije. Štiridesetletna gospa je trpela zaradi skleroze multipleks. Mišice na rokah in nogah je imela distrofirane. Hoditi ni mogla več kot 10 minut. Po mesecu dni terapij je spet hodila. Mišice so se ji obnovile in tudi po treh letih se stanje ni poslabšalo. Dvainšestdesetleten moški je imel hude težave s hrbtenico, tako da niti spati ni mogel normalno. Kriv je bil izrabljen medvretenčni hrustanec. Po mesecu dni intenzivne in letu zmerne terapije se mu je stanje toliko popravilo, da je začel spet normalno živeti. Deklica, ki je imela osem let, je imela od rojstva težave z astmo. Zdravila je morala inhalirati vsake tri ure. Po mesecu dni polurnih terapij na dan je astma izginila, zdravniki pa so trdili, da je naduho samo prerasla. »Kako potem podobne težave prerasejo zreli ljudje in starostniki?« se vprašuje Kotolupov. Petnajstletna mladostnica je trpela zaradi raka na vranici, ki se je razširil tudi na maternico in jajčnike. Bila je operirana in v bioenergetsko ordinacijo je prišla zelo šibka. Komaj je hodila in tožila je nad vodo v pljučih. Po štirih dneh terapij je nehala prihajati. Izkazalo se je, da se ji je stanje tako popravilo, da zdravljenje ni bilo več potrebno. Po šestih letih se še vedno počuti zdrava, njena hitra ozdravitev pa se je celo Viktorju zdela kot nekakšen čudež. Ugotovljenih psihoenergetskih načel se Kotolupov drži tudi sam. Jé, na primer, le enkrat na dan. Zaposlovanje telesa s prebavo je



Ljudmilin "Osat z metuljem"



Goška Marija Snežna

namreč velika poraba energije in hkrati je obobilici hrane njen izkoristek majhen. Dodaja še en brezplačen nasvet: ne verjemite prehranskim dopnilom, ki jih oglašujejo! Vsak dan raje pojejte žličko cvetnega prahu.

Srečanje s slovenščino je za Viktorja pomenilo svojevrstno presenečenje.



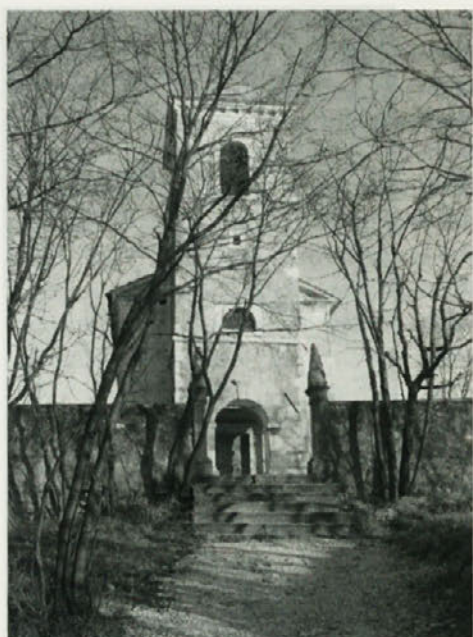
L. Kotolupova: Viktor kot kardinal

Ruskemu jeziku je namreč dosti bližje kot srbohrvaščina oz. srbščina. »Rusi in Slovenci smo si veliko bolj sorodni, kot mislimo. Uporabljate mnogo besed, ki jih poznamo tudi v Rusiji, samo niso več v rabi. Kar vidim naše skupne prednike, ki se z ukrajinskih ravnin ozirajo za boljšimi življenjskimi prostori. Nemara smo se skupaj odločili za zahodno stran. Slovenci ste imeli boljše vozove in vprege in ste na cilj tudi prišli, Rusi pa smo obtičali na poti.« No, družina Viktorja Kotolupova gotovo ni. V njej so še soproga Ljudmila ter otroka Anastazija in Aleksej. Ljudmila je šolana arhitektka, obenem pa izvrstna ljubiteljska slikarka. Za vzornike si je vzela slavne holandske slikarje. Zlasti pritegnejo njene upodobitve cvetja, kos pa je vsaki motiviki. Seveda je naslikala tudi svojega moža. Ob tem je simbolično poudarila njegovo samozavest in ga odela v kardinalsko oblačilo.

Koliko na počutje Kotolupova, njegove družine in pacientov vplivata tudi vaško vzdušje in goška okolica, ne vemo. Vse naokoli se širijo vinogradi, uspevajo češnje in se postavljajo celo sredozemske smokve. Skozi to



Goče z Obelunca: vas v obliki Andrejevega križa



Marija Snežna od blizu

zeleno bogastvo se makadamska cesta iz vasi počasi vzpenja proti sosednjemu Erzelju, spotoma pa naredi kratek skok do cerkvice Marije Snežne na Obeluncu, kakšnih 130 metrov nad vasjo. Z njene ploščadi imamo razkošen pogled na vso zgornjo Vipavsko dolino, ograjeno z masivi Nanosa, Kovka, Čavna in Vrhov. In, seveda, na Goče s hišami,



Notranjost cerkvice

razvrščenimi v obliki velike črke X oziroma Andrejevega križa. Spomladi okoli cerkvenih zidov zacvetijo irisi in se sončijo martinčki. Cerkev je bila tukaj postavljena, ker je bila višina nad okolico večkrat zasnežena, kar je v starih časih zadoščalo za čudež. V seznamu vipavskih cerkva je bila prvič zapisana leta 1650, a je morala stati že prej. Na kropilniku, postavljenem v času kaplana Gašperja Lanthierija, je namreč vidna letnica 1611. Podporo gradnji so nabirali z obljubo možnega pokopa v cerkvi. V ta namen so leta 1663 pod cerkvenim tlakom zgradili tudi posebno grobnico. Ali so jo kdaj uporabili, ni znano. Leta 1782 pa so pokope v cerkvah prepovedali. Kakšnih večjih kulturnih zakladov v cerkvi ni. Stranskih oltarjev ni več, glavni pa je kar iz mavca, prav tako kipi sv. Roka, sv. Boštjana in sv. Jurija. Skulptura cerkvene zavetnice Marije Snežne je lesena. Leta 1965 jo je naredil Tone Kralj. Iz lesa je tudi prižnica, vendar so jo goljufivo pobarvali v kamen. Križev pot, ki ga je leta 1853 po Führihovich predlogah izdelal cenjeni kranjski podobar Bizjak, po novem krasi župnijsko cerkev, v ladji pa so ostala štiri olja Furlana Clementeja del Nerija. Cerkev je bila nekoč pokrita s kamnito streho in je namesto zvonika imela zvončnico. Leta 1846 so jo odstranili in zgradili sedanji zvonik. Pročelje cerkve je s tem izgubilo dobršen del nekdanje lepote. Krivec pa je na sklepnem kamnu portala zvonice označen s črkami F. F. K.



Goški pokopališki porton, imenitno kanmoseško delo



Nagrobnik družine Habe



Grob duhovnika Alojza Kralja

V starih vaseh je pogosto še posebej zanimivo pokopališče. Goško ima enega najlepših pilastrskih portonov na Slovenskem. S svojo bogato razčlenjeno arhitekturo sodi med najodličnejša kamnoseška dela te vrste. Nastal je verjetno konec 17. stoletja. Do njega vodijo tri široke stopnice, sestavljata pa ga dve steni iz klesanega kamna, ki sta razčlenjeni na talni zidec, osrednji del z okrasnim poljem in ogredje, ki je zaključeno s simsom s konzolnim nizom; vrh sten sta odprti ločni krili, prav tako zaključeni s simsoma s konzolnim nizom. K stenama sta tako na zunanji kot na notranji strani prislonjena para toskanskih stebrov. Porton je izdelan na dve lici in ga je lepo videti tudi z



Nagrobnik družine Natlačen

notranje strani. Preprosta slopa s kapiteloma in obeliskoma, ki nosita vratni krili iz kovanega železa, sta bila dodana kasneje.

Na pokopališču stoji spomeniško zaščiten kapela Božjega groba, posnetek originalne kapele v mestu Jeruzalem. Ima pravokoten tloris s tristranim zaključkom. Čelno steno krasijo šivani robovi, zadnji del



Pokopališka kapela Božjega groba

kaple pa je členjen s petimi slepimi arkadami. V lokih zunanjih dveh arkad sta vzdani lunetni okni. Celotno kapelo obdaja kamnit konzolni venec, ki se na pročelju ponovi tudi v trikotnem zatrepu. Na pročelju je zvončnica iz klesanega kamna z ločno lino in odprtima ločnima kriloma na vrhu. Portal s stopnjevito profiliranimi podboji, okrašenimi z bisernikom in z romboma v spodnjem delu pokončnikov, ima na gladkem napisnem frizu vklesano letnico 1687. V kapeli je simboličen Božji grob s kipom mrtvega Jezusa pod oltarno menzo, z oltarno sliko Objokovanja Clementeja del Nerija iz leta 1927 in mavčnima kipoma objokovalk. S treh strani je kapela obdana z grobovi in nagrobniki uglednih pokojnikov, med njimi dveh duhovnikov: Valentina Kodreta, umrlega leta 1885, in Alojzija Kralja, ki je umrl leta 1959. Medtem ko grob prvega označuje preprost litoželezen križ s Kristusom, kakršne so izdelovali v železarni Dvor na Dolenjskem, so se oblikovalci z nagrobnikom drugega posebej potrudili. Masiven grobni okvir je izdelan v obliki križa, nagrobnik pa spreminja arkado kapele v nekakšno oltarno steno velikim latinskim napisom PAX, kar pomeni mir. Še posebej pritegne grob družine Natlačen iz Manč s prefinjeno

izklesanim prizorom Snemanja s križa. Na pokopališču bomo že na daleč opazili tudi piramidalno oblikovan spomenik pokojnikom iz družine Habetovih z imeni Franca, Marije in Jožefa ter nesrečne Rozine, Jožefove soproge, ki se je po drugi poroki pisala Kebe. Nekaj metrov bolj desno bomo našli skromno grobnico družine Mercina, v kateri je svoj zadnji dom dobil tudi prvi slovenski zvonoslovec, prof. Ivan Mercina.

V začetku 18. stoletja so ob pokopališču uredili improvizirano livarno. Ljubljanski zvonar italijanskega porekla Gašper Franchi se je namreč tam lotil izdelave največjega vaškega zvona. Med posvetili sv. Andreju najdemo na njem tudi naslednji zapis (original v latinščini): »Gašper Franchi me je ulil na Gočah leta 1706. Treska in hudega vremena reši nas, Gospod! Ko je bil rektor presvetli in prečastiti gospod Janez Friderik Schweiger a Lerchenfeldt, doktor svete teologije in župnik v Vipavi.« Ta župnik je med drugim leta 1718 naročil velikopotezno prenovo romarske Marijine cerkve v Logu pri Vipavi.

Drago Kolenc

Viri in literatura:

- Franc Cerovšek, Goče, Vipavski glas, št. 45, 1998.
Benjamina Fajdiga, Damijana Zlobec, Skrite lepote vasi Goče, *Primorska srečanja*, št. 101, 1989.
Benjamina Fajdiga, Damijana Zlobec, Goče, nekdanje življenje v vipavski vasi, *Primorska srečanja*, št. 110, 1990.
Ivan Ilovcar, Pri pojočem vinarju, *Mladina*, št. 23, 2011.
Anton Koblar, Drobtinice iz furlanskih virov, *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, Ljubljana 1892.
Leksikon cerkva na Slovenskem Dekanija Vipavska, I. Ljubljana 2004.
Uroš Mencinger, Domače narečje v pesmi in okusu, *Nedelo*, 29. 7. 2012.
Urška Petelin, Cejkotova domačija, kjer domačnost postane nalezljiva, revija *Dober tek*, marec 2013.
Božidar Premrl, terenski zapiski o Gočah in Erzeltu.
Nives Pustavrh, Nova revolucionarna teorija zdravljenja bolezní (po www.viva.si).
Ivan Sedej, Sto najlepših kmečkih hiš na Slovenskem, Ljubljana 1989.
Ludwik Schiviz von Schivizhoffen, *Der Adel in den Matriken des Herzogthums Krain*, Gorica 1905.
Umetnostna topografija Slovenije. Upravna enota Ajdovščina. Prva knjiga, Ljubljana 2012.
www.kolavdator.com.
www.kotolupov.si.
Pripovedovalci: Alojzij in Genovefa Ferjančič, Peter Volk, Davorin Mesesnel in Viktor Kotolupov z Goč ter Jože Kebe iz Vipave.
Strokovni nasveti: prof. Božidar Premrl in dr. Silvo Torkar iz Ljubljane.

Fotografije: D. in M. Kolenc, Alojz Ferjančič, Jože Kebe in Jožko Člekovič.

70-letnica tretjega begunstva Svetogorske Kraljice

Povod za Marijino tretje begunstvo s Svete Gore je bil v tem, da so partizani v nedeljo zvečer, 19. septembra 1943, s Svete Gore odpeljali patre v Ajdovščino. V torek je šel po Marijino podobo in po Najsvetejše grgarski župnik Alojzij Filipič z nekaj Grgarci in partizani. Po poti so si svetili z navadnim luminom, kot so ga nekdanj uporabljali vozniki. Janez Černe – Zanut Mohorčev je tudi pomagal nositi milostno podobo. To so naslednjega dne prenesli v kaverno, ki je proti Čepovanu. Marica Filipčeva iz Grgarja, pozneje Balančeva v Ravnici, je šla tja pogledat s prijateljico Fani Milost. V kaverni je zagledala Marijino podobo in gospoda, ki je tam sedel in molil rožni venec. Ob njem je bil pes. Bilo je okrog devete ure dopoldne. Ko sta se vračala proti vasi, so že padale granate proti Grgarju.

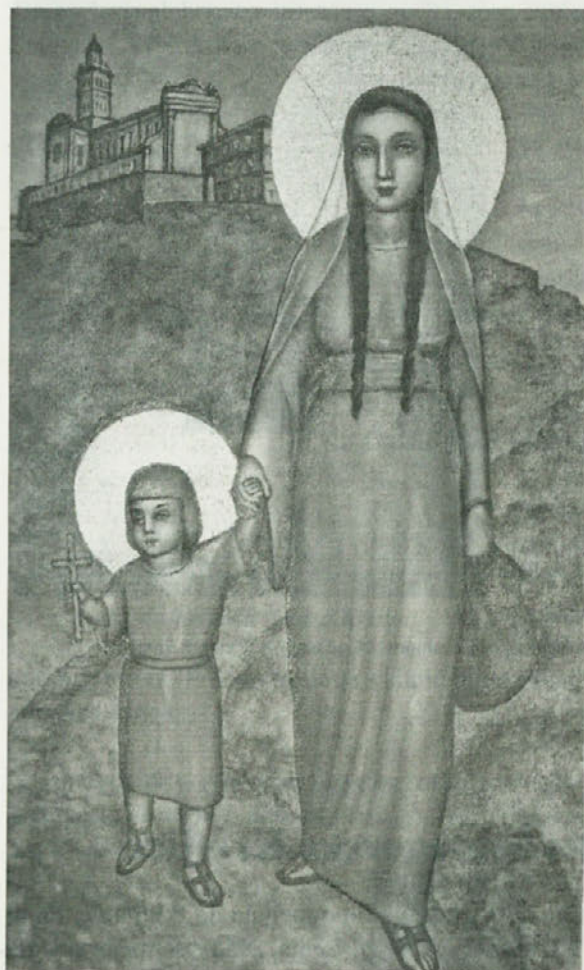
S patri, ki so jih peljali partizani na kamionu, sta se 21. septembra srečala mlada duhovnika Ljubo Marc in Mirko Renner, ko sta se vračala z izleta v Desklah. V Črepinjah je Marc zapisal, da je bilo to pred vasjo Trnovo, v pogovoru z Romanom Kovačem pa, da je bilo pred Lokvami. »Vkreala

sva se v tovornjak in odpeljala do Predmeje. Pa ni bilo pravega razpoloženja. Nad vsemi je kot zla večša lebdela negotovost, strah pred prihodnostjo.« Patri so končali v zaporu v Ajdovščini.

»Bilo je 23. septembra 1943, ko je prišel k meni v ajdovsko župnišče zaporniški uslužbenec s prošnjo, da bi šel pogledat skupino ljudi, ki so jih imeli v zaporu, in ugotovil, če so ti res kleriki ali pa je med njimi kak skrivač s civilno obleko pod talarjem. Vprašal sem ga, od kod so ti ljudje. Povedal mi je, da so jih dobili na Sveti Gori in na Mirenskem gradu. Šel sem z njim v zapore in ko sem jih zagledal, sem jih takoj prepoznal in vzkliknil: »Oh, vsi ti so mi znani, so pač tamkajšnji duhovniki in redovniki.« Ob tej izjavi so jih vse izpustili in so prišli z menoj v župnišče, kjer so se nekoliko odpočili in okrepečali. Nekateri so kar odšli, svetogorski pa so počakali, ker smo slišali poka in streljanje tam nekje pri Gorici, kjer je bila fronta med Nemci in partizani. Ob tem smo pomislili na milostno podobo Svetogorske Matere Božje: kaj, če se s svetogorskim svetiščem zgodi kakor med prvo svetovno vojno? Ali ne bi bilo prav,

da bi vsaj Marijino podobo pravočasno rešili? Tako sem svetogorskim patrom svetoval: »Najbolje, da imate svetogorsko predragoceno sliko s seboj tam, kjer boste.« Pristali so na to, čeprav so bili zelo potrti in negotovi.« (Iz pripovedi g. Dušana Bratina, župnika v Ajdovščini.)

»Vprašanje je bilo tedaj, kdo naj bi šel iz Ajdovščine na Sveto Goro po čudodelno sliko



Tone Kralj: Marija begunka

Matere Božje.« V zapisu Moji spomini na akcijo reševanja Marijine podobe s Svete Gore je Alojz Zupančič – Zmago zapustil to pričevanje: »Po kapitulaciji Italije je bila Vipavska dolina delno osvobojena. Varnostna obveščevalna služba je bila takrat v Ajdovščini. Dne 23. 9. 1943 je imel štab VOS za Primorsko sestanek, kjer so bili prisotni tudi sedaj že pokojni tovariši Joža Vilfan, Aleš Bebler, Maks Pirc, Luka Leskošek, ki je bil takrat sekretar CK ZK Slovenije, in Štefan Brajnik, ki je bil član CK VOS Slovenije. Približno ob 10. uri dopoldne me je poklical dežurni in mi povedal, da me zunaj čaka neki duhovnik. Bil je župnik iz Ajdovščine. Prišel je vprašat, če bi partizani pomagali rešiti iz cerkve na Skalnici Marijino podobo, ki je neprecenljive vrednosti. Nemci so namreč prodirali iz Gorice tudi v smeri Svete Gore. Rekel sem mu, naj malo počaka, in sem šel vprašat. Tovariš Luka Leskošek mi je takoj ukazal (»Ravno

ti boš šel!«), naj vzamem avto – bil je odprt osebni avto znamke BMW, na katerega je tov. Bonča Ivan napisalo VOS – in enega tovariša in naj čim prej javim o opravljeni akciji. S tovarišem Mikcem in dvema patroma smo se odpeljali proti Sveti Gori, kjer se je že slišalo grmenje topov.«

Ko sem bil 15. februarja 1990 na obisku pri tov. Zmago v Kranju, sem ga vprašal, kako so izvedeli, da je Milostna podoba v Grgarju. Povedal mi je: »Ko smo prišli v Grgar, je bilo treba iti še na Sveto Goro. Iti z avtom po cesti je bilo nevarno. Zato sva z Mihcem šla peš, patra sta ostala v Grgarju. Na Sveti Gori sva našla nekega človeka, ki nama je povedal, da so Marijino podobo že odnesli v Grgar. V župnišču v Grgarju nam je potem gospodinja povedala, da je župnik z Marijino podobo v kaverni izven Grgarja proti Čepovanu. Odpravili smo se tja. Našli smo župnika in mu povedali, po kaj smo prišli. Rekel je, da je že pripravljeno: Marijina podoba je bila v skatli.«

O prevozu milostne podobe v Ajdovščino se je Branko Lušina 19. 7. 1991 v Novi Gorici pogovarjal s tov. Mirkom Nardinom – Mihcem. Ta je povedal, da so takrat v Grgarju v župnišču dobili kosilo. »Na povratku niso srečali nobenega, razen v vasi Ravnica jih je zaustavila četa partizanov. Poveljnik Rudi Graif jih je vprašal, kaj prevažajo. Mirko mu je pokazal na zadnjem sedežu paket, Rudiju pa ni povedal, kaj je v njem.«

Zupančič tako nadaljuje: »Na Predmeji je bila naša zaseda in od tam sem po telefonu sporočil v Ajdovščino – na partizanski štab, ki je bil za Rizzatovo žago. Ker je bilo nevarno, da bi vest, da je Marijina podoba že tam, ne prišla na neprava ušesa, sem si izmislil tiste besede: »Lepa Gospa je že tukaj.« Ko smo se potem vozili proti Ajdovščini, so zvonili vsi zvonovi v bližnji in daljni okolici in oznanjali, da je Marija rešena. Pred cerkvijo v Ajdovščini nas je pričakala velika množica ljudi. Marijino podobo so odnesli iz avtomobila v cerkev, kjer je bila potem zahvalna maša, na katero smo bili povabljeni tudi mi, partizani. Jaz sem poročal v štabu VOS o poteku akcije in o tem, da smo povabljeni k maši. Tovariš Leskošek je naročil, naj se maše udeležimo. Ko se je čez eno uro začela maša in je v nabito polno cerkev prikorakala četa VOS-ovcev, sva bila s tovarišem Mikcem na čelu. Postavili smo se prav pred oltar. Med pridigo se je župnik zahvalil za pomoč partizanov in rekel, da bo Marija pomagala, da bosta tudi Zmago in Mikec, ki sta za ceno svojega življenja rešila Marijo, prišla iz vojne živa.«

Ljubo Marc je v dnevnik zapisal: »23. september 1943 – Zvečer se je razširila novica, da bo svetogorska Marija begunka pri nas v Ajdovščini. Ljudsko navdušenje je bilo neizmerno! 24. september 1943 – Prosili so me, da bi stregel pri slovesni maši. Vsi patri s Križa so prišli, p. Oto

je imel zgodovinski govor o svetogorski sliki, v cerkvi pa je pred podobo paradirala častna četa partizanov – osvoboditeljev!«

V častni četi je bil tudi Rosa Franc iz Podnanosa. 7. novembra 1993 se je tako spomnil na tisti dogodek: »Da, res sem prisostvoval na častni straži pri maši, ko je bila pripeljana Svetogorska Kraljica Matere Božje v ajdovsko cerkev. Na častni straži nas je bilo šest, osem, točno ne vem. Bili smo vsi oboroženi. Med nami je bilo tudi par žensk. Kako je potekal prihod in odhod Svetogorske Matere Božje v ajdovsko cerkev, nič točnega ne vem, ker Mati Božja je bila že prej v cerkvi, ko smo mi prišli.«

O dogodku v zvezi s Svetogorsko Kraljico v Ajdovščini sta mi pripovedovala še dva udeleženca: tov. Pelicon Ciril z Lozic, ki je živel v Kopru, in tov. Ivan Bonča iz Črnega Vrha. Oba naj bi sodelovala pri prenosu Milostne podobe, toda njuni pričevanji se ne ujemata s pričavanjema tov. Zmaga in Mikca. Po vsej verjetnosti sta bila vsaj v častni straži v ajdovski cerkvi.

Tovariš Zmago mi je pripovedoval, kako se je po nemškem bombardiranju Ajdovščine 24. septembra partizanski štab preselil na Goro. Ni

bilo enostavno, ker so Nemci že prodirali po cesti proti Predmeji. Partizani so jih uspeli zaustaviti za kakšno uro, da se je medtem štab varno umaknil. Ko je ofenziva prenehala, je Zmago videl, kot nikoli, cele kupe ubitih partizanov.

Posebej mu je ostalo v spominu zagotovilo ajdovskega župnika, da bosta z Mikcem gotovo srečno preživela vojno. Zgodilo se je, da je bil potem med vojno Zmago v Beli krajini hudo ranjen v nogo. Letala so ranjence prepeljavala v bolnico v Bari. Ko so Zmaga prenesli na letalo, je oficir zavpil: »Ti pa ven, ker nas je preveč, je prevelika teža v letalu.« Nič ni pomagalo sklicevanje, da je on pomemben partizan. Ko je prišlo naslednje letalo po ranjence, je bil Zmago prvi na vrsti za transport. V Bariju v bolnici ga je ves začuden ogovoril neki knap: »Kako si pa ti prišel sem, ali peš, saj se je vaše letalo zaletelo v Velebit.« Res, tisto letalo, s katerim bi se moral Zmago najprej prepeljati, ni prišlo na cilj. Tako je ostal živ. Rekel mi je: »Jaz sicer nisem veren, toda nekaj mora biti na tem, kar je zagotovil ajdovski župnik.«

Vinko Paljk

Grajski zvon in spominsko obeležje Carlu Goldoniju

Carlo Goldoni

»Kavalir dobrega okusa«

(Il cavaliere di buon gusto – Neapelj, 1750)

V drugi sceni prvega akta, v prizoru med grofom in slugo, omenja Goldoni Vipavo.

G r o f: »Kje?«

S l u g a: »V mestu, ki se imenuje Vipava.«

G r o f: »Vipava? Kje je ta Vipava?«

S l u g a: »Tam, kjer se začinja Nemčija, med nemško Furlanijo in Štajersko.«

G r o f: »Prepotoval sem skoraj vso Evropo, pa se ne spominjam tega mesta. Zdi se mi, da sem slišal, da je Vipava majhna vas.«

S l u g a: »O, presvetli, ne; mesto je.« (Zase: »Ko sem že dejal, moram pri tem ostati.«)

G r o f: »Dobro, naj bo! Pokličite bibliotekarja.« Bibliotekar pride, grof naroči leksikon, pogleda vanj in čita, da je Vipava samo trg (borgo), ter lažnivega slugo našene ...

(v Kronika /.../, 1982, str. 190)



Spominska plošča Carlu Goldoniju, postavljena na pročelje dvorca ob obletnici

Vipava je od nekdaj bila zelo pomemben kraj. Zgodovina pravi, da so tu živeli in delovali svetovno znani umetniki. Vipavci se teh zgodovinskih korenin premalo zavedamo in jih slabo poznamo, še manj pa mlajši prebivalci. Zadnje čase lahko opazujemo vse več turistov, ki obišejo Vipavo in si ogledujejo naše znamenitosti. Med vsimi lepotami, ki jih ponuja Vipava, pa manjkajo še mnoga obeležja, ki so uničena in bi jih bilo mogoče obnoviti.

Med temi je zagotovo tudi obeležje na pročelju Lanthierijeve graščine, ki je bilo postavljeno v spomin komediografa Carla Goldonija. O tem mi je pripovedovala naša najstarejša družinska sorodnica, ga.



Najstarejša Vipavka, ga. Dora Seljak

Dora Seljakova (roj. 1918), ki se še spominja, da so znamenitemu italijanskemu piscu, ki je bival v Vipavi leta 1726/27, verjetno ob 200. obletnici, postavili spominsko ploščo. Gospa Dora se sicer natančno ne spominja, kaj je bilo zapisano na obeležju, ve pa, da je bila tabla vzdana levo od glavnih vrat, nad petim spodnjim oknom, o čemer priča tudi priložena zgornja slika.

Na pobudo nekaterih starejših občanov smo na občino naslovili predlog, da se obeležje ponovno postavi na prvotno mesto. Od občine čakamo odgovor, saj smo pridobili tudi sponzorja in si mnogi prebivalci Vipave želimo, da bi le-to kmalu spet krasilo novo pročelje Lanthierijeve graščine. Nenazadnje bo obeležje, v to sem prepričan, pripomoglo k še bolj kvalitetni turistični ponudbi našega kraja.

Vipava je po svoji legi pomembno strateško središče. Skozi zgodovino

se je tu zvrstilo več gospodarjev, po drugi svetovni vojni pa je z mnogimi vojašnicami postala središče JLA. Vsaka vojna, za njo pa nova oblast, je postavila nova pravila življenja. Zato so uničili mnoga kulturna in zgodovinska obeležja. Tako so odstranili tudi to obeležje. Ker me je zanimalo, kje bi lahko bila odstranjena tabla, sem začel poizvedovati. Nekateri starejši prebivalci so mi povedali, da so jo oblasti odstranile in uničile po drugi svetovni vojni.

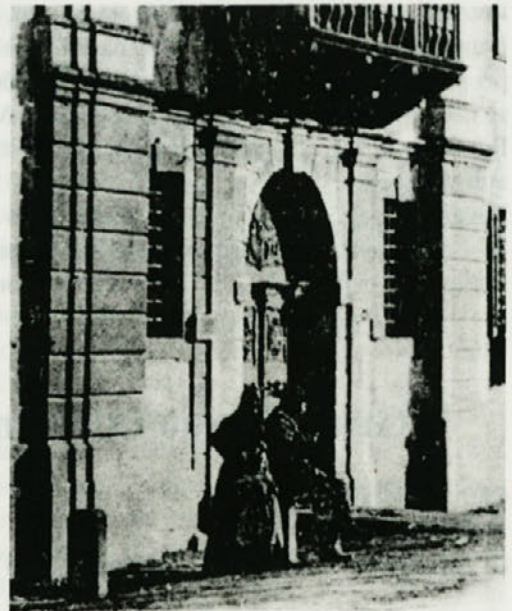
Vipava in z njo slovenska zemlja sta očitno prirasli k srcu tudi Carlu Goldoniju, saj ju je omenil v več svojih delih. V Memoarih živo opisuje svoje bivanje v Vipavi, življenje na graščini grofa Lanthierija, pa tudi, kako se plemiške rodbine med seboj obiskujejo: »na obisk odide vsa družina, učitelji, služabniki ter konji, vsi gredo na pot istočasno. Gostitelj jih sprejme in za vse najde dovolj prostora – kvartirja«. (v Čale, 1971).

Poleg zelo pomembnih zgoraj omenjenih Goldonijevih spisov je ohranjena tudi oda, ki jo je avtor recitiral istemu grofu ob njegovem godu 4. oktobra 1726. Dober mesec kasneje je v Gorici, na čast Ceciliji Rabatti, deklamiral še »Pastirsko idilo«. Carlo Goldoni je leta 1726 prišel v Vipavo s svojim očetom. Tistega časa je bil namreč njegov oče Giulio sloveč zdravnik v Benetkah. Grof Franc Anton Lanthieri je bil tedaj bolan in zvedel je za slavnega beneškega zdravnika, zato ga je poklical v Vipavo. Carlo, ki je spremljal očeta na poti iz Benetk v Vipavo, tedaj še ni imel niti dvajset let. Bolehen vipavski grof ni hodil nikamor, je pa vse goste sprejemal doma. Tako je v graščini sprejel tudi očeta zdravnika in njegovega sina. Sprejem je potekal v skladu s tedanjimi pravili obnašanja v visoki družbi (etiketo). Carlo Goldoni v svojih Memoarjih zapiše, da jedi niso bile preveč okusne, so pa bile obilne in opisuje način postrežbe obeda. Navada je bila, da so pečene mesne jedi postregli na pladnju, kjer so bile zložene v piramido. Na dnu so najprej zložili pečenko iz četrtr koštruna (ovna), srnja ali telečja prsa, sledile so zajčje in fazanje jedi z jerebicami, kljunači in drozgi. Na vrhu pojedine so bile jedi iz škrjančkov in grmuš. Gostje so jemali kose mesa in jedli z veliko slastjo. Vsa hrana je kmalu izginila. Prej tako je bila navada, da se pri vsakem obedu servirajo juhe: juha s predjedjo, nato zelenjavna juha, ki so jo postregli s prvo glavno jedjo, med vsemi obroki pa so na mizo postavljali obilne množine oluščenega ječmena, ki so ga zabelili z omakami, čemur so pripisovali učinek dobre prebave.

Vina so bila izvrstna. Med temi je bilo prav posebno črno vino, ki so mu pravili »fa-fanciulli« (dela otroke), kar je dalo povod za nespodobne besedne igre, ki so takrat bile v navadi tudi pri finih damah. Šalo so pogosto prekinjale zdravice, ki so tudi bile del etikete in jih je bilo potrebno poslušati in pripovedovati.

Posebno presenečenje je grof pripravil 4. novembra, ko je bil rojstni dan cesarja Karla VI. Pred vsakega gosta je postavil čudno napravo, ki so ji rekli »glo-glo«. To je bila nekakšna steklena naprava, sestavljena iz cevi in krogel, ki so se od spodaj navzgor manjšale. Naprava je bila trobentaste oblike in se je zgoraj zaključila z daljšim čašastim nastavkom, ki se ga je naslonilo na usta in se je iz njega dalo piti. V to pripravo so nalili vino, in ko so gostje dvignili čaše k ustom, so nastali v aparatu čudni glasovi. Ko so vsi naenkrat pili, pravi Goldoni, je to proizvajalo neobičajne, a zelo zanimive in prikupne akorde: glo, glo, glo ... (Čale, 1971)

Staremu vipavskemu grofu se je zdravje nekolikoboljšalo. Da bi malo pozabil na bolezen, je ukazal urediti zapuščeno lutkovno marionetno gledališče z bogato opremo lutk in kulis. Mladi Goldoni je gostom v gradu uprizoril predstavo v petih dejanjih, Jacopa Martellija, »Kako je Herkules kihnil«. Goldoni je za predstavo



Umetniško oblikovana grajska vrata nekoč



Okna nad balkonom v obliki zvona

izdelal orjaško lutko Herkula. Predstava je opisovala Herkula v deželi palčkov. Zgodba pravi, da so spečega junaka napadli palčki. Herkul pa je kihnil in vse vrigel v zrak. Igra je bila smešna, zabava ob tem uspešna. Goldoni v spominih na predstavo pravi tako: »Stavim, da sem bil edini, ki sem si domišljjal, da znam postaviti na oder grotesko gospoda Martellija.«

Goldoni je z Lanthierijevim tajnikom odpotoval iz Vipave v štajerski Gradec. V Gradcu je bilo tedaj zelo slavno in staro učilišče z mnogo več slušatelji, kakor jih je bilo v italijanski Paviji. Goldoni je zapisal: »Nemci so delavni in bolj resni od Italijanov.« Ob tej priliki sta se ustavila tudi v Ljubljani, v »glavnem mestu Kranjske na reki Ljubljanici.« O mestu zapiše le to, da je tam videl prečudovite rake, velike kakor jastogi. Goldoni si je želel ustaviti še v Pragi, a za to nista imela časa, saj sta se zaradi očeta morala čim prej vrniti v Vipavo. Potovala sta po drugi poti, preko Koroške do Trsta, ki je bilo takrat najpomembnejše pristanišče ob jadranski obali, nato preko Ogleja in Gradiške do Wippake (Vipave). Prispela sta z dvodnevno zamudo. Spomladi leta 1727 sta oba Goldonija zapustila Vipavo. V zahvalo sta od grofa Lanthierija prejela veliko vsoto denarja, prečudovito škatlo – tabatiero z grofovo sliko, mladi Carlo pa še srebrno uro, zaradi česar je bil mladenič lahko prezadovoljen. V nadaljevanju Goldoni še zapiše: »V kočijo sva vstopila v Gorici in na mojo željo odpotovala do Palmanove, ki je še nisem videl.«

Ko sem si večkrat ogledoval obnovo dvorca, sem se spomnil, da so mi starejši, tudi že pokojni vaščani, povedali mnoge zgodbe o Lanthierijih. Zelo so cenili umetnost in znanost. Poznali so mnoge umetnike, se z njimi družili in jih gostili na svojem posestvu. Ljubili so naravo. Še danes lahko vidimo ostanke velikega parka pred dvorcem, v katerem še danes bujno uspevajo najrazličnejše drevesne vrste z vsega sveta. Park je bil v preteklosti mnogo večji, kot je danes. Tudi zgradbe, ki so jih zapustili Lanthieriji, so zelo lepe in se ponášajo z izjemno arhitekturo.

Ena izmed zgodb o Lanthierijih je povezana z zvonovi in pripoveduje, da je grof v tistem času dobro



Grajska kapela pred obnovo, v sredini nov steber



Obnovljena kapela danes. Razstava Krištofa Zupeta

poznal mojstre livarje zvonov in se z njimi družil. Zvonovi in glas zvonov so jim bili pri srcu. Bajе mu je priznani ljubljanski livar izrisal rebro zvana, po katerem so na pročelju dvorca nad balkonom naredili okno v obliki zvana. Po fotografijah sem preučil obliko in jo primerjal z ohranjenimi šablonami zvonov iz tistega obdobja. Oblike se ujemajo z načrti zvonov iz Samassove livarne v Ljubljani. Če bi danes vlili zvon glede na obliko okna, bi zvon po vsej verjetnosti zapel z udarnim glasom »fl«. Lanthierijev dvorec je dočakal temeljito obnovo. Drzнем si zapisati, da je obnova uspela, dvorec je prelep.



Primerjava grbov na pročelju dvorca in na stareм grajskem zvonu

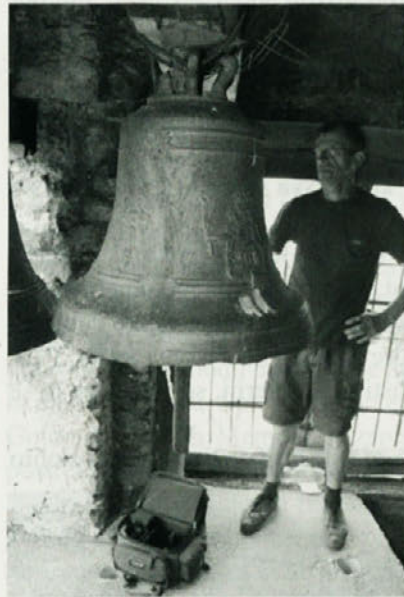
V levem krilu se sedaj nahaja obnovljena kapela sv. Bonifacija (škof mučenec, oznanjevalec krščanske vere v zgodnjem veku; upodobljen je kot škof s sekuro, s katero je posekal pred nogami ležeč hrast, in s knjigo, prebodeno z mečem, je zavetnik pivovarjev in krojačev). Nad njo je na ostrešnem delu obnovljena zvončnica za tri manjše zvonove. Pred obnovitvijo je prostor služil skladišču premoga. Vse slike so bile premeščene v cerkev sv. Štefana in v goriški muzej. Menim, da bi jih lahko danes vrnili in jih postavili na izvorno mesto, »in situ«, saj je obnovljen dvorec tudi primerno zaščiten. V kapeli so bile slike Matere božje s svetniki, na desni pa sv. Frančišek Ksaverski. Slednji je zavetnik brodarjev, turizma in misijonarjev. Misijon je opravljal na Japonskem in v Indiji, kjer je imel velik uspeh. Bil je priprošnjik proti kužnim boleznim in se mu priporočamo ob smrtni uri in hudih nevihtah. Na levi strani kapele je visela slika sv. Antona Padovanskega,

nad njo pa slika sv. Katarine v sedečem položaju. Avtor zadnje slike je verjetno iz beneške šole. Po kompoziciji – sacra conversazione, bi jo lahko uvrstili v 17. stoletje.

Ko vstopimo skozi glavna vrata, nam zastre pogled na oltar nov steber kora, kar je nenavadno za sakralne objekte. Steber je, po mojem mnenju, nepotreben in ne služi ničemur, saj je lesen pod kora ozek in izdelan iz masivnih tramov. Zato pa je lesena ograja lepa in je oblikovana akustično pravilno. Na tem mestu bi želel pohvaliti domače mojstre, saj se bo zaradi tega zvok glasbe lahko nemoteno širil po akustičnem prostoru kapele. Lahko nam je za pravi zgled, saj bi tako morali urediti tudi kor v farni cerkvi sv. Štefana.

Kapela sv. Bonifacija tako zopet služi duhovnemu in kulturnemu dogajanju v Vipavi. Vipavci in ostali obiskovalci smo si lahko ogledali prostore v kapeli Lanthierijeve graščine v četrtek, 5. septembra 2013, ob odprtju razstave Krištofa Zupeta. Ob otvoritvi razstave je v krajšem kulturnem programu spregovoril prim. dr. Matjaž Lunaček, prireditev pa je z glasbo obogatil Gregor Nestorov. Razstavo si je ogledalo veliko ljudi. Pohvala in zahvala gre vsem sodelujočim, predvsem pa društvu Razmetano podstrešje, ki je organiziralo dogodek.

Kakor sem omenjal že v prejšnjih številkah Vipavskega glasu, so v zvončnici na kapeli viseli trije manjši grajski zvonovi. Dva zvona



Obnovljen grajski zvon, Gradišče pri Vipavi, zvonik

je vzela vojna vihra, eden pa se je ohranil do danes in visi v zvoniku podružnične cerkvice na Gradišču. Pritrkovalci so ga z nepravilno uporabo ubili. Po njem so udarjali s kladivom, česar se ne sme, nato pa so zvon še dodatno poškodovali z nestrokovnim varjenjem, ko so uničili del napisa in letnice na njem. Zvon zato ni primeren za redno zvonjenje, saj ima počen, neprijeten glas. Že nekaj časa se pri odgovornih zavzemam, da se obnovljen zvon vrne na grajsko kapelo, na njegovo prvotno mesto. Za ta namen sem opravil opis del in načrt obnove. To se bo v kratkem tudi zgodilo.

Livar ohranjenega grajskega zvana ni znan. Iz oblike in forme krila zvana sklepam, da ga je najbrž izdelal beneški potujoči livar. Na njem je le del napisa »ANNO« in uničena letnica iz osemnajstega stoletja. Teža zvana je okrog 50 kg. Udarni glas je As2 - 4/16. Debelina udarnega obroča je 35 mm. V njem na usnju visi vpet star ploščat kovan leteč kembelj. Širina zvana je 445 mm, višina pa 430 mm. Zvon ima poškodovani dve koreniki, nima gonilnega droga, niti ne lesenega jarma, ne vrtišč. Na vratu in spodnjem delu okrilja ima okraske. V kvartnem pasu ga krasijo tri krožne črte. Višje na vrhu vrata še dve. Vmes je napis in uničena letnica.



Na njem so štiri različne ikone svetnikov in Lanthierijev grb, ki ga lahko zasledimo tudi na pročelju obnovljenega dvorca. Ikone in ornamentiko so umetniški livarji skrbno skrivali pred drugimi. Kakor včasih jih tudi danes še izdelujejo po starem postopku, modelirajo jih najprej v čebeljem vosku, ki ga nalepijo na lažni zvon, izdelan iz ilovice. Reliefne podobe in oblike spominjajo na upodobitve, izklesane v kamnu in lesu. Prvi zvonovi niso imeli veliko napisov ali podob. Šele od 15. stoletja dalje se pojavi na zvonovih več okrasja in napisov. Zanimivo, da pri starih zvonovih lahko zasledimo tudi upodobitve živali, ki najpogosteje spominjajo na psičke. Danes upodablamo na novejših zvonovih le ljudske svetnike oziroma farne zavetnike. Starega pravila, da morata biti na zvonu upodobitvi Device Marije in križanega Zveličarja, ne upošteva nihče več. Poudariti moram, da je za glas zvona moteča vsaka ulita ikona in napis na okrilju. Zato jih ne priporočam. Vsekakor bo potrebno pred namestitvijo na obnovljeno grajsko kapelo star zvon obnoviti in po stari originalni opremi na novo izdelati manjkajočo. Ob obnovi stolpne zvončnice smo že uredili vse potrebno za elektrifikacijo bodočih zvonov.



Okrasni reliefi na zvonu

Po vrnitvi in obnovi starega zvona pa bosta v zvončnici ostali še dve prazni lini, namenjeni dvema novima manjšima zvonovoma, ki bi ju lahko kupili s pomočjo donatorjev. O tem bi bilo primerno razmisliti in morebiti tudi začeti z zbiranjem sredstev.

(se nadaljuje)

Marko Česen

Viri.

Goldoni, Carlo. Memoari. Iz francoščine prevedel in priredil dr. Frano Čale. Zora. Zagreb: 1971, str. 67–69

Kos, Milko. Goldoni na Slovenskem. V: Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino. 30. letnik, 3. zvezek. Ljubljana: 1982

Zadnji pričevalci fašističnih taborišč

V muzeju novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani je bila v četrtek, 5. septembra 2013, odprta prva slovenska fotografska dokumentarna razstava »Zadnji pričevalci« – pripovedi internirancev v italijanskih fašističnih taboriščih ali njihovih sorodnikov in prijateljev. Še živeči pričevalci so maloštevilni in v jeseni svojega življenja, saj je od kapitulacije Italije in razpustitvi taborišč minilo že 70 let.



Pisma iz taborišč so dragoceni dokumenti

Avtorice razstave, novinarka Saša Petejan, fotografinja Manca Juvan in zgodovinarica dr. Urška Strleso v enoletnem sodelovanju oblikovale zbirko avtorskih fotografij in pričevanj ljudi, ki so preživeli fašistična taborišča, ali njihovih sorodnikov. Je prva te vrste v Sloveniji. Izpeljale so jo iz humanističnih vzgibov, vsebinski del pa je povsem volonterski. Organizatorkam in pričevalcem gre zahvala za odprtost in pogum, da so 70 let po težkih dogodkih naše zgodovine prišle na dan intimne zgodbe o deportacijah,

ponižanju, lakoti, žeji, mrazu, boleznim in končno smrti. Škoda, da se to ni zgodilo že prej. Mnogi tega javnega priznanja niso nikoli dočakali.

Razstava ima namen ovrednotiti spomin na dogodke v času italijanske okupacije, ki so skoraj že pozabljeni in tudi zgodovinsko zamolčani. V evropskem in mednarodnem merilu skuša zapolniti vrzel o poznavanju in priznavanju italijanskih fašističnih taborišč

in žrtev civilnega prebivalstva primorske in ljubljanske pokrajine v letih 1942–1943. Avtorice razstave zanimajo tudi drugi deli Evrope, saj fašistična taborišča niso tako prepoznavna, kakor nacistična, zato jih je treba še raziskati in obdelati. Potrebno pa jih je predstaviti še drugim narodom, najprej seveda našim sosedom Italijanom.

Na razstavi lahko vidimo posneta pričevanja, fotografije pričevalcev ali njihovih sorodnikov, predmete, ki so jih taboriščniki prinesli domov. To so pisma, dnevniki, ročno izdelani predmeti, beležke, pesmarice, posoda – menažka, ročno izdelana oblekica deklice, ki je v taborišču umrla, in podobno.

Razstavo sta podprla Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in zavod APIS. Tako bo Ljubljana do 28. oktobra tudi mesto spomina in poklon žrtvam fašističnih taborišč.

Podatkov, koliko ljudi je bilo interniranih v taboriščih in tam umrlo, ni, ocenjujejo pa, da je bilo v italijanskih fašističnih taboriščih internirano 50.000 Slovencev.

Ta zapis naj bo v spomin tudi na vse tiste Vipavke in Vipavce, ki so bili nasilno odpeljani v številna fašistična taborišča. Med njimi so bile odpeljane v taborišče Frascette di Alatri naše matere in dekleta Pavla Vrčon, Pavla Irak, Marija Premrl, Olga Bajc iz Vipave in številne interniranke iz drugih primorskih vasi.

Magda Rodman

Pričevalke in pričevalci / Witnesses

Fanika Baraga

Marija Benčina

Herman Janež

Stane Kirn

Stanko Kotnik

Ana Kovačič

Mimi Perc

Peter Starič

Sonja Šefman

Francka Šajn

Albina Vogrin

Anton Vratuša

Ivanka Zamida

Anton Govže

(spomin na očeta Antona Govžeta)

(remembering his father Anton Govže)

Marija Govže

(spomin na teto Pepco Kozina)

(remembering her aunt Pepca Kozina)

Herman Janež

(spomin na prijateljico Martino Košak)

(remembering his friend Martina Košak)

Andrej Likovič

(spomin na očeta Franca Likoviča)

(remembering his father Franc Likovič)

Janez Maršič

(spomin na očeta Alojza Maršiča)

(remembering his father Alojz Maršič)

Marjana Pahor

(spomin na nonoto Angela Pahorja)

(remembering her grandfather Angel Pahor)

Mojca Prašnikar

(spomin na očeta Dušana Prašnikarja)

(remembering her father Dušan Prašnikar)

Vasilka Stanovnik

(spomin na očeta Karla Boštjančiča)

(remembering her father Karel Boštjančič)

Magda Lovec

(spomin na mamo Justino Trtnik)

(remembering her mother Justina Trtnik)

Barbara Miklič Türk

(spomin na mamo Danico Škrabar)

(remembering her mother Danica Škrabar)

Magda Rodman

(spomin na mamo Olgo Bajc)

(remembering her mother Olga Bajc)



Obiskovalci si ogledujejo razstavo

Spomini **na teto Francko z Nanosa in strica Kostanjevca iz Vipava**

Priromal sem že do visoke starosti, vendar so spomini iz otroških let najbolj živi in nas spremljajo do poslednje ure.

Bilo je okoli leta 1939. Mama me je poslala na Nanos z naročilom, da izročim pismo družini Puc, kjer je živela teta Francka Božič, poročena Jež oz. hišna stara mati Blažonova. Pošta takrat ni dostavljala pošiljk na Nanos. Treba jih je bilo peš posebej dostavljati. Zato sem prevzel to dolžnost in odšel peš s pismom za Blažonove na Nanos, star 9 let. Bil je poletni čas. Odpravil sem se po znanih stezah, ki smo jih takrat uporabljali. Pot me je vodila čez Guršce skozi Lozo, čez Soline, do Ravniškega kala in po stezi do Blažonovih. Pot sem poznal, ker smo po isti poti hodili z mamo na Nanos nabirat maline.

Za to uslugo sem dobil »bratuževo pašarejto« ali rezino kruha s koščki kakšne slanine. To pot sem opravil kot pismonoša kar nekajkrat. Pismo sem oddal gospodarju Matiji Pucu, njegovi ženi Julki ali domačim. Teta Francka me je pogledala, me potrepkala po glavi ali rami in mi pomežiknila z očesom. Vedel sem, kaj to pomeni. To gesto mi je vedno pokazala, ko sem v hišo prinesel pošto. Odkorakala je v hlev ali pa pod *knico* – lopo, jaz pa za njo. Tu je visoko dvignila dolgo krilo, ki je imelo na notranji strani žep. Z roko je segla v žep in potegnila ven robec ali kakšen košček druge tkanine, kjer je imela zavit denar. Vzela ga je in mi ga stisnila v roko. To je bilo ali 2 lire ali 5 lir, kar je bila vrednost ene *žrnade* – dne. Zraven pa mi je zažugala, naj pazim, da denarja ne bom izgubil in da ga moram oddati moji mami v Vipavi.

Teta Francka je živela z možem, ki je bil lovski čuvaj grofa Lanthierija in je imel pokojnino, tako sta imela nekaj denarja. Poznali smo ga pod imenom Kiml, njegovega pravega imena se ne spomnim.

Med potjo na Nanos sem srečal konjsko ali volovsko vprego, ki je vozila les z Nanosa v dolino, gozdne delavce in tiste, ki so brali maline. Divjadi takrat ni bilo veliko, ker so jo *raubšici* – krivolovci polovili.

V spominu imam tudi starega Kostanjevca, ki je v času Italije živel v ubožnici v starem farovžu v Vipavi. Rad je pil in tudi kadil. Pošiljal me je po eno škatlo cigaret Popolari, ti so bili takrat najcenejši. Ko sem mu jo prinesel, me je nagradil z 10 čintežimi, rekel pa mi je, da mi je dal en groš. Za ta denar sem si kupil majhen zavitek rožičeve moke, ki smo jo otroci kar pojedli. Sicer so jo dajali tudi konjem namesto koruze ali ovsu. Štelo se je, da je to močna hrana za ljudi in za živino. Pokojni stric Kostanjevcev se je večkrat napil in obležal pred gostilno na starem placu »Dopo lavoro« ali »po delu« ali na »trifah«, ko so kmetje lahko prosto prodajala 8 dni domače vino. Otroci smo tekali nekaj časa okrog njega, potem pa smo šli po *korejto* – cizo in ga naložili ter ga peljali v njegovo bivališče v stari farovž. Stric je imel denar, pokojnino si je zaslužil z delom v ladjedelnici v Trstu še v času avstro-ogrske države. Na koreto smo ga spravili štirje dečki. Tudi če je bil pijan, nas je vse štiri obdaril za to uslugo. Vsakemu je dal 20 čintežimov, kar je bila vrednost ene petine lire. Ugotovili smo, da si je denar pripravil za štiri otroke, še preden se je napil. Tudi za ta denar smo si kupili par bonbonov ali pa rožičeve moke. To se je godilo leta 1940. Takrat sem bil star 10 let. Tudi moji pomagači so bili enako stari.

Kot otroci smo bili lačni in smo znali poiskati hrano povsod, kjer je bila. Spominjam se, da so nam prišle prav drnole, v Kščijančevem talu v Mrtejevli smo našli nešplje, jedli smo tudi klobučke, ki so rasli na trnu okrog starega gradu. Ta sadež sem pozneje videl pri vojakih na Kosovem pri gradu Cara Dušana. Tudi matere božje hruške so nam prišle prav, ki so zorile na glougu.

Danes bi otroci tega nikoli ne jedli, tudi pošte na Nanos ne bi nesli peš in tudi strica Kostanjevca ne bi pijanega peljali v korejto domov. Tako je pač na tem svetu, vse se menja, le spomini spremljajo človeka.

Spomine Vladimirja Rodmana iz Vipave zapisala Magda Rodman

PS

Naše bralce vabimo, da sodelujejo v novi rubriki SPOMINI, kjer bomo objavljali osebne spomine na otroštvo, mladost ali druge dogodke.

Uredniški odbor VG

Ureditev mrliške vežice v Vipavi

Odgovor na članek g. Milana Poljšaka

Spoštovani g. Poljšak in vsi bralci tega članka!

Vsebina članka iz junijske številke Vipavskega glasu in vse neresnice in zavajanja bralcev v članku »Ureditev mrliške vežice v Vipavi« so me tudi po pogovoru z nekaterimi krajanji napeljali na odgovor in zanikanje večine trditev v članku g. Poljšaka.

Vsebina članka g. Poljšaka lepo kaže na razloge, zakaj KS Vipava tako težko uspe realizirati splošno podprte in na svetu KS sprejete sklepe. Predsednik KS, ki bi moral delo KS »držati gor«, ne sprejema sklepov sveta KS, ki so bili sprejeti soglasno in za katere je tudi sam glasoval. Seveda mu te pravice ne oporekam, saj lahko vsakdo spremeni mnenje ali izrazi svoje pomisleke. Vendar bi od predsednika KS pričakoval, da bo po več kot treh letih vodenja KS in mnogih razpravah na svetu KS, znal najprej na svetu KS povedati svoje mnenje. Najprej pa še bralcem naslednja informacija: svet KS se je zadnjič sestel 9. 4. 2013. Na seji sveta je bil prisoten tudi g. Ivan Rešeta, ki je celotnemu svetu KS jasno povedal, da lokaciji mrliške vežice v bližini obstoječe vežice ne nasprotuje, s pogojem, da se parcelna meja proti njegovi parceli razmeji z zidom.

V nadaljevanju komentiram vsebino članka, ne da bi navajal posamezne dele besedila, saj je članek že tako dolg. Bralcu predlagam, da za lažje razumevanje vzporedno bere tudi članek g. Poljšaka.

Varianta 4 mrliške vežice je varianta, kjer je pretežni del objekta vežice predviden na sedanji zelenici ob pokopališču. Zato je laž navedba, da bi z gradnjo vežice na izglasovani lokaciji bilo potrebno prestaviti celo nekaj grobov.

Tudi pripomba o velikosti poslovilne ploščadi je zavajanje. 31 m² poslovilne ploščadi je del, ki je pokrit in ne posega v površino, kjer se že sedaj zadržujejo ljudje pred razvrstitvijo v sprevod.

O nefunkcionalni zasnovi variante 4 ne velja posebej izgubljeni besed. Vsakemu, ki se je že srečal z gradnjo hiše ali drugega objekta, je popolnoma jasno, da se nima smisla pogovarjati o barvi sten v sobi, če niti ne veš, kje bo hiša stala. Podobno velja za prostor za žarne niše. Izdelane idejne zasnove so zgolj pripomoček, da svet KS ugotovi, kaj se možno na posamezni lokaciji postaviti. In ko je lokacija določena – urbanistični del, sledijo naslednji koraki – arhitekturni del.

Pri statističnih podatkih ima pisec težave s poznavanjem KS, ki jo vodi. Del naselja Nanos ima grobove v Podnanosu. Poleg tega ima celo naselje Nanos na dan 1. 7. 2012 13 prebivalcev, kraj Vipava 1920 in občina 5570 (vir: statistični urad RS). O pomembnosti vpliva naselja Nanos na velikost vežice in tudi pokopališča naj vsak presodi sam.

G. Poljšak govori o širitvi pokopališča in večji mrliški vežici. Še eno spuščanje megle. Niti v enem članku, ko sem krajane želel seznaniti s potekom gradnje mrliške vežice, ni bilo govora, da je širitev (ne)potrebna. Ponovno navajam podatek, ki ga je posredovala Komunalno stanovanjska družba in je bil naveden v prvem članku: približno 19 pogrebov na leto. Sedaj pa razmislite: če imamo dve vežici po 365 dni /leto, to znaša 730 dni za pogrebe proti 19 pogrebom. Menim, da ni bojazni, da ne bi mogli izvesti pogreba, skladno prav z vsako željo. Še podatek: mesto Trst šteje preko 207.000 prebivalcev in ima cca 8 vežic (vir: Wikipedija). Nejevernim Tomažem priporočam ogled!

Sklep o odločitvi nekega sveta KS iz neznanega časa je laž ali pa velika malomarnost vodstva KS. Ga. Marica Črnigoj, ki je tajnica KS že kar nekaj časa, je na mojo prošnjo pregledala arhiv KS in mi dostavila, po njenih besedah, vso dokumentacijo, ki je povezana z mrliško vežico. V tej dokumentaciji ni nobenega sklepa sveta KS o lokaciji ali čem drugem v zvezi z gradnjo vežice. Obstaja pa en list A4 z risbo nekega objekta brez lokacije, brez označene velikosti in brez navedbe avtorja. Domnevam, da je avtor te risbe Castrum. Zraven je še nekaj listov, ki jih je direktor Detajla spoznal kot njihovo delo. V arhivu je dopis, ki je naslovljen na lastnika zemljišča pod bencinskim servisom za služnostno pravico ali odkup v površini približno 45 m². Datum dopisa je 30. 7. 2008. Površina za odkup ali služnost pa je manjša od predvidene nove vežice. Na dopis ni odgovora. Sicer pa sem dokumentacijo, ki mi je bila dana na vpogled, skopiral in si jo lahko vsakdo ogleda.

Ko sem prebral članek, sem se oglasil pri vipavskem župniku in ga povprašal o pogovoru glede vežice. G. Lojze mi je potrdil, da se je pogovarjal in kaj je takrat, »na prvo žogo« tudi menil. Kasneje pa je ugotovil, da le ni tako in je mnenje spremenil. Sam bi dodal še skromen sarkastičen komentar: nujno bi morali po mnenju vprašati še društvo upokojencev, društvo veteranov ... Ti so na pokopališču bolj pogosto od ostalih krajanov. Torej so po logiki g. Poljšaka strokovnjaki za to področje. Članom omenjenih društev se takoj in od srca opravičujem, če sem jih kakorkoli z omembo prizadel.

Za zaključek naj poudarim, da ne nasprotujem ponovni razpravi o lokaciji vežice na vipavskem pokopališču. Če s(m)o za pogovore porabili več kot 10 let, pa dajmo še eno.

Svet KS Vipava je v zadnjem letu tega mandata in menim, da bi bil skrajni čas, da bi krajanom izpolnili vsaj del danih obljub.

Mitja Lavrenčič

S člankom Mitje Lavrenčiča zaključujemo polemično razpravo okrog gradnje mrliške vežice v Vipavi in upamo, da se bo zadeva rešila v zadovoljstvo krajanov naše Krajevne skupnosti.

Uredniški odbor VG

Iz TRG-a

Prireditve Imago

Z zaključkom poletja so se iztekle tudi poletne prireditve v Občini Vipava, pod imenom Izvir voda in glas srca. Vse od junija pa do septembra so se v okviru projekta Imago Sloveniae zvrstili številni kulturni dogodki. Prireditve je kot partnerica v projektu Imago Sloveniae omogočila Občina Vipava, Center za razvoj podeželja Trg Vipava pa je poskrbel za koordinacijo dogodkov. Projekt Imago Sloveniae – Podoba Slovenije je pred petindvajsetimi leti spodbudila želja po revitalizaciji kulturne podobe starih slovenskih mestnih jeder, trgov, sakralnih objektov, gradov in muzejev ter ostalih objektov kulturne dediščine s pomočjo žive glasbe. Danes združuje 20 slovenskih krajev, med katerimi je tudi Vipava, in prek 25 kulturnih prizorišč, na katerih se vsako leto zvrstijo številni koncerti vrhunskih slovenskih in tujih izvajalcev orkestralne, vokalne in komorne klasične glasbe, pa tudi zvrsti, kot sta etno in jazz. Vipavsko staro mestno jedro, Trg Pavla Rušta, so letošnje poletje obudili domačini, Vipavski tamburaši ob spremljavi Klape Planta, Folklorno društvo Vipava z gosti iz Kala nad Kanalom ter glasbeniki iz tujine, dalmatinska klapa Klapa Cambi, in v Španiji delujoči Barcelona Gipsy Klezmer Orchestra. Koncert Pihalnega orkestra Vrhpolje je bil zaradi slabega vremena žal prestavljen v vipavski kulturni dom.



V Podnanosu smo se lahko pošteno nasmejali Partnerski poroki, ki jo je uprizorila dramska skupina »Ga



pihnemo«, na Lozicah smo lahko prisluhnili vokalni skupini Ingenium, ob glavnem izviru reke Vipave, v gostišču Podskala, je zapel lovski pevski zbor Zlatorog, ljubitelji zvokov harmonike pa so na Nanosu prisluhnili Harmonikaškemu orkestru Vilija Marinška. Eno od kulturnih prizorišč je bila tudi vipavska cerkev svetega Štefana, ki jo je tokrat z zvokom napolnil Komorni zbor Ipavska.

Na Trgu Pavla Rušta smo si pod zvezdnatim nebom ogledali film Sosedska (ne)ljubezen in se nasmejali stand up komediji Matjaža Javšnika.

Poletne prireditve je obiskalo preko 2000 gledalcev in poslušalcev ter s tem pripomoglo k oživitvi starih jeder. Prav s pomočjo projekta Imago Sloveniae smo v

Vipavi lahko pričla povezavi vrhunske glasbene umetnosti s prizorišči arhitekturne kulturne dediščine, kar ne samo da prispeva h kulturnemu in turističnemu razvoju kraja, ampak omogoča dostopnost vrhunske glasbene umetnosti tudi širšemu občinstvu. Nasvidenje v prihodnjem poletju.

*Nina Ivanov,
Trg Vipava*

Obiskovalci so lahko degustirali odlična vina iz Vipavske doline v družbi Vipavske vinske kraljice

V petek in soboto, 20. in 21. septembra 2013, se je skupina vinarjev iz Vipavske doline ter Vipavska vinska kraljica Karmen Cizara udeležila pouličnega festivala na Dunaju, poznanega kot Landstrasser Hauptstrasse Strassenfest.

Ponudbo Vipavske doline so bogatila vina iz vinske kleti Jurija Žorža s Slapa ter Mateja Žvanuta iz Podrage, ki svoja vina trži pod blagovno znamko Cultus. David Koren iz sob in apartmajev Koren iz Vipave je z



doma izdelano harmoniko poskrbel za odlično vzdušje ter goste postregel s pršutom. Da je bila stojnica Vipavske doline odlično obiskana, je poskrbela tudi aktualna Vipavska vinska kraljica Karmen Cizara, ki je obiskovalce navduševala nad vipavskim vinom ter jih vabila na ogled znamenitosti naše doline.

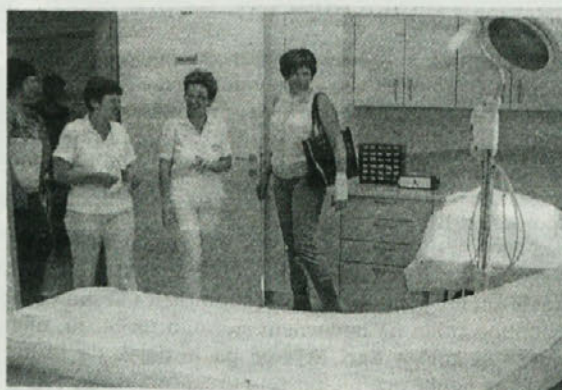
Posebna zahvala ekipi iz Slovenske turistične pisarne na Dunaju, ki deluje pod okriljem SPIRIT Slovenia in nas je povabila na dogodek ter skrbela, da so stvari potekale, kot je bilo potrebno.

*Maja Hladnik, TIC Vipava
Foto: David Koren*

Ambulanta v novi podobi

V zdravstveni postaji v Vipavi so 6. 9. slovesno odprli prenovljene in na novo opremljene prostore splošne ambulante, kjer delujeta dva zdravnika družinske medicine, eden tudi z referenčno ambulanto.

S prenovo velikega, a slabo izkoriščenega prostora v pritličju stavbe, so pridobili površine za dodatno ordinacijo in izboljšali razmere za delo v ambulanti. To se bo, kot napoveduje Boža Ferfolja, direktorica zdravstvenega doma Ajdovščina, še posebej poznalo pri organizaciji dela v referenčni ambulanti. Dodaten prostor bo dobrodošel tudi za delo specializanta s področja družinske medicine, enega od treh, ki jih je uspel dobiti ajdovski zavod. Prenova prostorov in nakup opreme sta stala dobrih 60.000 €. Polovico zneska je zagotovila Občina Vipava, polovico pa zdravstveni dom.



*AT
(Primorske novice, 7. 9. 2013)*

Novi most čez Močilnik

Že dolgo smo nestrpno pričakovali otvoritev novega mostu čez Močilnik, zato je bil petek, 6. 9. 2013, za nas krajane iz Lož in Slapa prav poseben dan.

Upokojeni koprski škof msgr. **Metod Pirih** je most blagoslovil. Poudaril je, naj božje varstvo bedi nad nami, da bomo srečno vozili preko mostu in naj nas most povezuje med seboj tudi v ljubezni, sožitju in razumevanju.

Slavnostno so most odprli vipavski župan **Ivan Princes**, predsednica KS Lože **Dragica Vidrih** in predsednik KS Slap **Alojz Ambrožič**. Vsi prisotni z našo poslanko v DZ **Evo Irgl** smo veselo in hvaležno zaploskali.

Gospod župan Ivan Princes nam je v nagovoru podal finančno in materialno »težo« mostu. Celotna naložba je stala 779.000 €, občini pa je zanjo država primaknila 420.000 €. Kako se je stari kamniti most bojeval skozi stoletja, pa nam je povedal gospod msgr. Franc Kralj, župnik na Slapu.

Preko mostu in čez vinograde se je razlegala pesem cerkvenega pevskega zbora s Slapa, pod vodstvom **Metode Malik**, in zvoki tamburic **Vipavskih tamburašev** s solistom **Marjanom Fajdigo** iz Lož.

Nov most čez Močilnik nam veliko pomeni in hvaležni smo boljše povezave z Vipavo in s svetom. Veseli smo, da star kamniti most še vedno stoji kot lokalni kulturni spomenik, saj nam je v prometu služil 210 let in leta 1991 zdržal tudi prehod tankov JLA. O zgodovini starega mostu lahko razberemo iz zapisa gospoda msgr. **Franca Kralja**, ki je v svojem nagovoru podal zgodovinski opis starega mostu:



Pogled na novi most čez Močilnik

Spoštovani pokrovitelj današnjega slavlja, občinski svet Vipava z županom g. Ivanom Princesom na čelu, spoštovani častni gost gospod škof Metod, dragi gostje in prijatelji!

Pred natanko 210 leti, to je leta 1803, so se naši predniki na tem mestu veselili imenitne pridobitve, novega mosta čez pritok Vipave Močilnik, ki je trg Vipavo povezal z bližnjo sosesčino v vaseh Slap in Lože.

V tistih viharnih časih se je Evropa spopadala s posledicami francoske revolucije. Ožarjena od razsvetljenskih idej je nova doba botrovala



Most so odprli župan Ivan Princes, predsednica KS Lože Dragica Vidrih in predsednik KS Slap Alojz Amrožič

prenekaterim spremembam na družbenem področju. Evropska stvarnost se je soočala z vojnimi pohodi Napoleonove vojske, ki je na konicah bajonetov prinašala prebivalcem stare celine nov pogled na svet. Nemirni človek je sanjal o novi ureditvi in pravičnejši družbi.

Revolucionarni val je oplazil tudi naše kraje, tedaj združene v habsburški monarhiji. Podonavska monarhija, od leta 1804 imenovana tudi avstrijsko cesarstvo, se je bolj ali manj uspešno otepala nadležnih Francozov z Napoleonom na čelu, vendar se jih ubraniti ni mogla. Kar trikrat je francoska vojska v naših krajih pokazala svojo premoč. Prvič od marca do maja leta 1797, drugič od novembra 1805 do marca 1806, tretjič od leta 1809 do leta 1813, ko so Francozi združili Primorsko z Istro, Kranjsko in zahodno Koroške ter hrvaškim obalnim



Upokojeni koprski škof msgr. Metod Pirih je most blagoslovil

ozemljem v »Ilirske province«. Tedaj je pesnik Valentin Vodnik v svojem slavonspevu »Ilirija oživljena« zaslutil Zedinjeno Slovenijo in povečeval Napoleonove zasluge za slovenski preporod.

Naši predniki so v takratnem zatišnem letu 1803, ko je Napoleon snoval svoje francosko cesarstvo, dosanjali sodobno prometno povezavo in jo uresničili z dograditvijo kamnitega mosta čez Močilnik. O tem podvigu priča napis na kamniti plošči, vzidani na ograji mosta v trajen spomin. Slovenski pesniško rimani napis v bohoričici se glasi:

»Imenitni mojster Anton Trost
je sturu ta terdni most
skusi špeže komuna slapinskega
jenu pomoč grofa ipavskiga
gospodaTadeusa Lanthiria
de usak bres skrbi čez diria
Tudi grof Cobencel je dau
h temu delo en dober mau
gospud Scaria jen tržani
posebnu is delam Ložani
so pomagali h temu mosti
Buh ga obderž lejt dosti.
1803.*



Slavnostni govornik msgr. Franc Kralj

V originalnem napisu na plošči:
IMENITNI MOISTER ANTON TROST
IE STURU TA TERDNI MOST
SKUSI SHPESHE KOM: SLAPINSKEGA
IENU POMUZH GR: IPAUSKIGA
GOSPODA TADEUSA LANTHIRIA
DE USAK BRES SKRBI ZHES DIRIA
TUDI GR: COBENCEL IE DAU
H TEMO DELO EN DOBER MAU
GOSPUD SCARIA IEN TERSHANI
POSEBNU IS DELLAM LOSHANI
SO POMAGALI H TEMU MOSTI
BUCH GA OBDEERSH LEIT DOSTI

Iz napisa je razvidno, da so most gradili z združenimi močmi prebivalci vasi Slap in Lože ter vipavskega trga ob izdatni podpori vipavskega grofa Tadeja Lanthierija, dalje grofa v gradu Lože Janeza Filipa Cobencela in vipavskega veljaka gospoda Scaria.

Postavitev mostu je bilo delo domačega zidarskega mojstra, 42-letnega Antona Trosta, ki se je rodil na Slapu 17. januarja 1761. Svojo zidarsko spretnost je pokazal že kot 26-letnik leta 1787 pri gradnji lastnega doma, danes »pri Šmacevih«, kakor je razvidno iz prvega slovenskega napisa na slapenski kmečki hiši:

V TMU LETU 1785 IEIO ZAZEU ANTON TROST;
SAM VSE SIDA V
SHEST IENU DVAISET LEIT
IEBU STAR V TIMU LEITU 1787
dEIE dLA KOMPLENA

Gradbeni veččak je delo res mojstrsko izpeljal in ga postavil na čvrste temelje, o čemer nenazadnje priča tudi pohod jugoslovanske vojske leta 1991, ko so čez most rjovelj agresorski tanki in hiteli gasit slovensko



Stari lepotec bo sedaj manj obremenjen



Pogled na udeležence slovesnosti

vstajo za osamosvojitve. Armada je odšla, most je ostal.

Z voščilom domačega pesnika staremu mostu tudi mi danes želimo novemu mostu:

»Buh ga obderž lejt dosti!«

Urška Žgur

Foto: Robert Ferjančič

Boris Pahor - stoletnik



Ob 100-letnici rojstva je Boris Pahor na številnih nastopih presenetil slovensko javnost s svojo bistrostjo in jasno kritično besedo, ki nam je v teh časih še kako potrebna. Velikokrat se je obračal na mlade in jim polagal na srce, da se morajo zavedati svoje narodne identitete, bogastva maternega jezika in biti ponosni Slovenci. Med drugim je odgovoril tudi na vprašanje: Kaj bi vi iz svoje stoletne izkušnje svetovali mladim?

No, bom poskusil. Nekaj podobnega moram napisati za Corriere della Sera. 18-letnikom bi rekel, da ni nobenega razloga, da sprejmejo globalizacijo. Ne zato, ker sem živel pod tujo oblastjo, v državi, ki ni priznavala mojega jezika in identitete. Tudi danes je treba imeti zavest

o svojem izvoru, jeziku, kulturi. Od mame se najprej naučimo ljubezni, takoj nato pa jezika. Zvesti moramo ostati svojemu izvoru, ki je lahko tudi dvojen, če sta mati in oče različnih kultur, oziroma narodnosti, a nobeden ne sme prevladati.

Citiral bi jim Kanta: Ne delaj drugemu tistega, kar nočeš, da drugi naredijo tebi. Dejal bi jim, naj bodo resnicoljubni, tudi do samih sebe, naj se ne pretvarjajo. Naj se, če učitelj ali sošolec govori kaj, kar ne drži, oglasijo in povedo, da ni res.

Rekel bi jim tudi: Študirajte in ne samo tega, kar zahtevajo od vas v šoli. Listajte po zgodovinskih knjigah, da preverite, če vas učijo resnico. Berite časopise. Mlad človek se mora zanimati za družbo, v kateri živi in pomagati sočloveku, ki je v težavah.

Mladim bi naročil, naj spoštujejo človeško telo, svoje in telesa drugih. V zgodovini je za vse plačalo telo; za svoj upor človek plača tudi s telesom, ne le z voljo in duhom. Tudi kardinal Martini, ki je bil sijajen človek, je v neki korespondenci z Umberto Ecom zapisal: Če bi spoštovali telo, ne bi ubijali nedolžnih otrok, sežigali čarovnic, ne bi bilo koncentracijskih taborišč. Telo je naša edina dragocenost, ampak ne takrat, ko gole ženske postavljamo na najnovejši model avtomobila – to je poniževanje ženskega telesa. Prav tako ne spoštuješ svojega telesa, če jemlješ mamila.

To, da je telo sveto, sem zapisal že v Spopadu s pomladjo, ko greva na Montmartre in čutim zadoščenje, da sem še živ, da hodim ob dekletu, da imam to srečo. Za to ne nosim nobene zasluge, ampak telo, ki je še živo in v lepem kraju, predstavlja zmago nad smrtjo.

Velik prijatelj Borisa Pahorja je gotovo vipavski rojak **Evgen Bavčar**. Ob njegovi stoletnici je o njem zapisal:

Najprej moram ugotoviti, da je slovenstvo tista za vedno odprta knjiga, ki bo vedno znova terjala zapise, razmišljanja, pohvale in kritike. Ob tem poudarjam, da je celotni opus Borisa Pahorja vezan na to zlato knjigo eksistence, v katero še vedno dopisuje in glosira, ob nenehnem izpraševanju o smislu narodne biti, o možnostih naše slovenske kulturne in jezikovne identitete v svetu ter o nujnosti preživetja slovenske besede, edinstvenega ščita slovenskega bitja in žitja. Njegovo stoletno uporništvu zoper smrtonosne ideologije 20. stoletja, fašizma, nacizma in komunizma na najbolj pristen in neposreden način izpričuje njegovo eksistenčno zavezanost narodu in še posebej rodnemu Trstu kot enemu štirih mejnikov slovenstva. Priklenjen ob jambor nekompromisnega vztrajanja ob pisateljevanju kot etičnemu poslanstvu v obrambo jezika kulturne identitete izpolnjuje svoje poslanstvo ne glede na ceno, ki mu jo nalaga zgodovina. Ker ve, kot pravi Kafka, da je literatura malega naroda vprašanje življenja in smrti, in je zanj pisanje garant spomina na vse tiste, ki jih ne smemo nikoli izbrisati iz arhivov narodne biti. Obenem pa je pisanje zanj tudi možnost preseganja grozečega narodnega umiranja v vsiljenih asimilacijah, nekritičnih internacionalizmih ter drugih pasteh, ki izzivajo nekritično slovensko podaništvo. Vse to udejanja njegov moralni vzor, ki je zrasel v simbol tistega slovenstva, ki nas je kljub sovražnim vetrovom zgodovine ohranilo v srcu Evrope.

Zdi se mi neresno in po svoje žaljivo, ko mu nekateri naslavljajo nepremišljene kritike ali pa folkloristične pohvale samo, da bi se izognili vprašanju, ki ga zastavlja, in kritičnemu razmisleku, ki ga prebuja. Kot pisatelj eksistence zato ni mogel mimo povojnih pobojev in tudi ne mimo raznarodovalne politike v imenu nekkih ideologij. Zame Pahor predstavlja ne samo glas slovenske samoniklosti v Trstu, ampak tudi v Evropi in v svetu, upanje in vizijo za boljšo jutrišnjo Evropo in boljši jutrišnji svet. Kakor je revija Zaliv s sodelavci Viktorjem Blažičem, Francem Miklavčičem, Vladimirjem Kresnikom, prva lastovka, ki je naznanjala slovensko pomlad, tako še vedno Pahorjeve analize presenečajo z izjemno lucidnostjo in tudi čisto profetskim duhom. V veliko čast mi je, da sem imel včasih privilegij povabiti njega in sodelavce na svoj vipavski dom in sem tako v njihovi družbi še bolj začutil utrip zgodovine, krik pristnega slovenstva, ki je večkrat zaman odmeval v puščavi vsesplošne indifferenca. Imam ga za glas, ki ga njegovo literarno delo odnaša v Evropo in svet, in je

ena najdragocenejših diplomatskih not, ki nas dela razpoznavne in terja od drugih rešpekt do naše narodne zgodovine, pa čeprav velikokrat nastopamo v nji kot aristokrati evropskega trpljenja, a vendar in vedno kot uporniki. Pisateljova beseda zato povzdiguje v krik tudi vse tiste, ki so morali umolkniti v Bazovici in od Bazovice dalje, po taboriščih in v gramoznih jamah, na vseh številnih vojiščih za slovenstvo. Ta enkratna beseda nosi njihov spomin in moralni imperativ, da se ne smemo predati ravnodušju in eksistenčnemu defetizmu.

Ob stoletnici mu želim, da bi odpiral še veliko novih strani v knjigi slovenstva in se radostil ob mladostem cvetu naše nacionalne Alenčice, ob kateri ni mogel nikoli zaspiti. Vedno se je zavedal, da Antigona, simbol ljubezni, govori tudi slovensko in tako podaja roko naši posvečeni nacionalni Lepi Vidi in tudi samo slovenski mitološki Alenčici. Zato njegova pisateljska beseda ne bo nikoli samo za dekoracijo belih poljan, ampak bo tista roža časa, ki nas moralno, eksistenčno in narodno zavestno obvezuje in nam tako daje neki višji etični smisel.

Iz skupne priloge Primorskega dnevnika in Primorskih novic ob stotem rojstnem dnevu Borisa Pahorja 26. 8. 2013

Poklon Vipavske doline Borisu Pahorju

Kje vse je bil pisatelj Boris Pahor pred, na in po svojem stotem rojstnem dnevu, bi najbrž ugotovil le skrben statistik. Nedvomno pa je na vseh dogodkih briljiral s svojo vitalnostjo, pronicljivostjo, duhovitostjo in seveda kritičnostjo. Da je 'biološki čudež', se mu je poklonil tudi prijatelj dr. Evgen Bavčar ob poklonu Vipavske doline pisatelju na dvorcu Zemono.

Pisal se je 15. september, slovenski državni praznik, dan priključitve Primorske matični domovino - simbolno primeren dan za poklon pisatelju, ki ga je bolj kot vse zaznamoval fašizem, iz katerega klešč se je neustavljivo izvil klic primorskega človeka po svobodi. Celu uro je Boris Pahor polnemu zemonskemu avditoriju iz rokava stresal prelomne dogodke v svojem življenju, življenja (in smrti?) Trsta, Primorske, slovenstva. In seveda ob tem ni pozabil dregniti v bistvo - zakaj ob nespornih, celo fenomenalnih lastnostih naroda ne zmoremo spraviti iz sebe kaj več kot ene morne mineštre. Če smo tedaj lahko, zakaj danes ne? In ni ga bilo, ki na koncu ne bi pomislil: »Ne kapo, klobuk dol!«



Pevski zbor Srečko Kosovel - pozdrav slavlencu

Tržaški pisatelj je z Vipavsko dolino seveda tesneje povezan kot s kakšnim drugim primorskim predelom, nenazadnje je šembijski zet - zato sta se mu vipavska in ajdovska občina čutili dolžni ob tako imenitnem



Pogovor s slavlencem



Nastop vipavskih Tamburjašev

jubileju pokloniti. Vajeti izvedbe so bile zaupane Marjanu Bevku, ki je v program vključil domače izvajalce. Že ob prihodu mu je pod arkadami rojstnodnevno napitnico odpel pevski zbor Srečko Kosovel, ki je nato v dvorani v pretresljiv preplet zvokov prelil vso bolečino, toda tudi upornost primorskega človeka skozi Kosovelove in Srebotnjakove Bore. Mladi tigrovcu so doživeto recitirali izbor pesmi, za glasbeno blagozvočje pa so poskrbeli še vipavski Tamburjaši.

Latnik št. 143, 4. oktober 2013

rl, foto Marjan Krpan

Iz ŠGV

Iz dela Škofijske gimnazije

Začelo se je šolsko leto 2013/14. Razmišljam, kako je pravzaprav tudi s takimi rečmi, kot je šolsko leto, enako kot z življenjem – nikoli se ne začne iz nič, ampak ima nekje svoj izvor; je nadaljevanje nečesa, kar je bilo pred njim. In čas pred počitnicami in med njimi je na Škofijski gimnaziji Vipava prinesel kar nekaj dogodkov, ki so kot most med minulim in novim šolskim letom. Tako so konec junija, ko je večina dijakov že veselo zrla počitnicam v oči, nekateri še iskali nova znanja in poznanstva v čezmejnem projektu v Tinjah na avstrijskem Koroškem, četrtoletniki pa so pogumno pogledali maturi v oči. In potem, ko so prišle zaslužene počitnice, je skupina dijakov v duhu solidarnosti odpotovala v Bosno in eni od bosanskih družin omogočila streho nad glavo.

Projekt Ločene poti – skupna prihodnost v Tinjah na avstrijskem Koroškem

Projekt, poimenovan Ločene poti – skupna prihodnost, je potekal od 18. do 21. junija v koroški vasi Tinje (nemško Tainach) v Podjuni na avstrijskem Koroškem. Udeležilo se ga je več kot 80 dijakov in dijakinj iz Avstrije in Slovenije, med njimi tudi osem iz Škofijske gimnazije Vipava, in sicer tistih, ki se kot drugega tujega jezika učijo nemščino. Spremljala jih je prof. nemščine na ŠGV Nataša Sever, ki je s koordinatorko čezmejnih projektov na vipavski gimnaziji, prof. Martino Podbersič Smrdel, in seveda skupaj z dijaki poskrbela tudi za izvirno predstavitev šole in naše doline (med drugim so, oblečeni v vipavsko nošo, udeleženi predstavili del vipavske kulture).

Kako je bil projekt zastavljen, najlepše povedo prav misli udeleženi dijakinj in dijakov po končanih dejavnostih. Eden izmed njih je povedal:

»S projektom smo začeli že prvi dan, ko smo se 'bavili' s preteklostjo (besedo 'baviti se', ki počasi izginja iz slovenščine, smo na Koroškem v teh



dneh velikokrat slišali in mi je res zelo všeč). Razdeljeni smo bili po skupinah, kjer smo si pripovedovali družinske zgodbe. Bilo mi je zelo zanimivo, ker sem slišala veliko različnih zgodb in spoznala zgodovino tudi z drugega zornega kota (zgodbe Avstrijcev in koroških Slovencev). Zelo mi je bilo všeč druženje z ostalimi dijaki, predvsem pa prizadevno prevajanje dvojezičnih koroških Slovencev. Prvič sem bolj podrobno spoznala težave, s katerimi se morajo spopadati za obstoj slovenščine.«

V četrtek so dijaki v skupinah debatirali o možnostih povezovanja med nami in se zvečer srečali s povabljenimi predstavniki politike in javnega življenja. Zanimivo je, da so mladi ravno ta pogovor videli zelo raznoliko – prav v duhu politike, bi lahko rekli: nekateri so bili z njihovimi odgovori zadovoljni, drugi ne.

Na vprašanja mladih so odgovarjali: krški škof dr. Alois Schwarz, avstrijski veleposlanik v Sloveniji dr. Clemens Koja, slovenski veleposlanik na Dunaju, dr. Aleksander Geržina, slovenski državni sekretar na uradu RS za Slovence v tujini in po svetu, dr. Boris Jesih, visoki predstavnik za Bosno in Hercegovino, dr. Valentin Inzko, poslanka v Evropskem parlamentu, mag. Ulrike Lunecek, poslanka avstrijskega zveznega sveta, mag. Ana Blatnik, namestnik vodje oddelka za mednarodno sodelovanje in evropske zadeve pri ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport RS, Roman Gruden, in predsednik deželne sveta Koroške za šolstvo, Rudolf Alterberger.

Štiridnevno srečanje je organiziralo več ustanov, glavno breme organizacije pa je nosil profesor na univerzi v Gradcu, univ. asistent mag. mag. Jürgen Pirker, čigar delo so (poleg prevajalcev, celotnega bivanja v domu Sodalitas, ekskurzije in vzdušja) brez izjeme pohvalili vsi dijaki vipavske gimnazije, ki si tovrstna druženja želijo tudi v prihodnje – predvsem mladi namreč po njihovem mnenju zelo slabo poznajo problematiko slovenskega zamejstva.

Delovni tabor v Bosni

Delovni tabor Bosna 2013 se je odvijal od 16. do 26. julija v majhnem zaselku, 13 km od Banjaluke. Štirinajstčlanska ekipo so sestavljali pretežno dijaki ŠGV: Gašper Naglost, Rok Žorž, Urban Šček, Kristjan Stibilj, Martin Marc, Maja Bizjak, Nives Trošt in Črtomir Demšar. Imeli pa smo tudi dva zunanja člana: dijaka srednje zdravstvene šole iz Nove Gorice, Ireneja Bizjaka, in učenca sedmega razreda Tineta Benso iz čezmejne Gorice. Poleg mlade delovne sile smo za pravilen potek akcije skrbeli še zvesti zidarski mojster Marjo Vidali, nepogrešljivi kapucin, brat Gregor Rehar iz Vipavskega Križa, moja malenkost in seveda odgovorni organizator celotnega projekta, gospod Matej Kobal, direktor Škofijske Karitas Koper.



Letos je ekipa priskočila na pomoč štiričlanski družini Josić, ki se je morala večkrat seliti, naši dijaki pa so pripomogli k temu, da bodo končno zaživel pod svojo streho. Približno osemdeset kvadratnih metrov velika, dvonadstropna hišica je zrasla skorajda sredi gozdiča, med pašniki. Za notranje stopnišče ni bilo prostora, saj ni bilo dovolj denarja, da bi sezidali večjo hišo. Razkošje predstavlja notranje stranišče s tušem. Kopalnica je seveda ena sama in se nahaja v pritličju. Zgornje nadstropje je namenjeno spalnicam, do katerih se pride samo po zunanjem stopnišču. Mraza, snega in dežja se ljudje ne bojijo. Najpomembnejše je, da imajo streho nad glavo in nekaj malega prostora, kjer imajo lahko ogrado za kokoši in košček zemlje okrog hiše za zelenjavni vrt.

Gospa Sladana je srečna opazovala, kako se njeno življenje iz dneva v dan obrača na bolje. Ko je njen soprog odhajal, so na mestu, kjer danes stoji hišica, šumeli hrasti in druga drevesa. Dijaki, mladi prašni vojaki, pa so pomagali, da bo kaj kmalu pod varno streho našla zavetje mlada družina Josić. Moti se, kdor meni, da je današnja mladina brezčutna. Moti se tudi tisti, ki meni, da mladi dandanes niso pripravljene poprijeti za (težja) fizična dela. Dijaki ŠGV so potrdili, da jim je fizično delo v veliko zadoščenje ter da jim ni v nemar nesreča drugih. Po desetih dneh smo se poslovili z obljubo, da se drugo leto v enaki zasedbi, morda pa tudi še s kakšnim prostovoljcem več, ponovno vrnemo v Bosno.



Že pregovorno vse lepo hitro mine, hitro so minile tudi počitnice in konec avgusta smo na spoznavnem dnevu sprejeli novo generacijo škofijcev.

Na nedeljo pred prvim šolskim dnem smo v Logu v družbi škofa Jurija Bizjaka prosili za blagoslovljeno leto.



Spoznavni dan prvoletnikov



Uvodna maša v Logu pri Vipavi



Sprejem prvoletnikov v dijaško skupnost

Že v torek, 3. septembra, pa smo nove gimnazijce sprejeli medse na sprejemu prvoletnikov v dijaško skupnost – s povabilom, naj bodo drug do drugega vedno solidarni in prijazni.

*Vtise dogajanja na ŠGV smo zbrale Polona S.,
Bojana K. in Nadja P.*

Iz OŠ

Izza šolskih zidov

Tiho zadovoljstvo nad dokaj uspešnim šolskim letom 2012/13 je s poletno vročino minevalo, a nekaterih dogodkov in uspehov ne kaže pozabiti.

Na valeti smo najprej veselo zaploskali devetošolcem, ki so vsi brez popravnih izpitov uspešno končali šolanje v naši šoli in želimo jim, da bi ostali tudi v bodoče tako uspešni.

Podelili smo tudi srebrna in zlata priznanja, ki so jih naši učenci dosegli na področnih in državnih tekmovanjih, bronasta priznanja so učenci dobili od razrednikov s spričevali.

Na 16 tekmovanjih iz športnega, naravoslovnega, družboslovnega in umetniškega področja so učenke in učenci sodelovali 645-krat (nekateri na več tekmovanjih). Dosegli so 236 bronastih priznaj, 18 srebrnih in 9 zlatih priznanj, 71 učencev je dobilo zlato priznanje za skupinsko raziskovalno nalogo in 88 zlatih bralnih značk (slovenska in angleška).

Pohvalo razrednika je dobilo 9 učencev, pohvalo mentorja pa je dobilo 16 učencev.

Priznanje za »odličen« učni uspeh – povprečje zaključenih ocen nad 4,5 – je doseglo 49 učencev, v vseh letih šolanja je bilo odličnih 8 učencev. Pet učencev je dobilo pohvalo šole in ena učenka priznanje šole.

V tem šolskem letu smo v naši šoli organizirali tri državna tekmovanja: iz znanja o sladkorni bolezni, iz znanja matematike in tekmovanje iz raziskovalnih nalog iz zgodovine. Organizacija takih tekmovanj je zahtevna in veseli smo bili pomoči Občine Vipava, društev in podjetnikov.

Celo šolsko leto smo izvajali projekt Zdrav življenjski slog – gre za dve uri športnih dejavnosti med podaljšanim bivanjem ali po pouku. V ta projekt se je vključila večina učencev prvega triletja v Vipavi, Podnanosu, Vrhpolju in na Gočah in nekateri učenci višjih razredov.

Izdali smo šolsko glasilo, pripravili razstave in sodelovali na različnih likovnih in literarnih natečajih, izvajali delavnice za nadarjene učence, si ogledali predstavo v angleškem jeziku, pozimi pripravili dobrodelni sejem in koncert Naše zvezde, spomladi izvedli teden kulture in ex-tempore v Vipavi. Naši učenci so skrbeli za male živali ter kot prostovoljci pomagali mlajšim pri pisanju domačih nalog in ustvarjanju med podaljšanim bivanjem.

S plakatom o Nizozemski so petošolci zmagali na natečaju in obiskal jih je namestnik veleposlanika iz te države. Ponosni smo na četrtošolko, ki je s svojo pesmijo zmagala na natečaju Mlada Vilenica ter na zlata priznanja na petem mednarodnem bienalu otroškega prostorskega oblikovanja po Fabianovih poteh in na Mednarodnem otroškem likovnem natečaju v Turčiji.

Pevska zbor sta dosegla srebrno priznanje na področnem tekmovanju, mladi zgodovinarji so pripravili odlično raziskovalno nalogo.

Košarkarice so uspešno premagovale ekipe drugih osnovnih šol, le na koncu jim je sreča malo obrnila hrbet; žoga je okrogla in sreča je opoteča ...

Med počitnicami so potekale športne in likovne dejavnosti v kampu Pod Turo in dopoldnevi so hitro minevali. Z zadnjem tednu pred poukom so se učenci na zabaven način lahko učili angleščine z učitelji iz Anglije in pripravili predstavitve za starše.

In če pomislim nazaj ... šolsko leto in počitnice so kar prehitro minile.

Vsak začetek je težak ... to še kako velja za letošnje šolsko leto. Negotovosti o številu oddelkov je bilo precej; zaradi odselitev družin smo morali združiti učence dveh oddelkov v enega številčnejšega. Zaskrbljeno smo pričakovali vladne ukrepe (beri varčevanje).

Prvi tedni pouka so za nami in delo poteka po programih. Učenci so radovedni, živahno razposajeni, učitelji zahtevnejši, snovi je iz dneva v dan več in desetina šolskih dni je že minila.

*»Spodbude prihajajo od zunaj,
spoznanja od znotraj,
a le, ko oboje sovpadе,
dobimo razvoj.«
Seneka*

*Alenka Bizjak Nussdorfer,
ravnateljica*

Športni dan

Četrtošolci iz Vipave smo imeli zanimiv športni dan. Peš smo se odpravili na Ravne nad Budanjami, kjer so nas pričakali člani lokostrelskega društva. Marko Nardin in njegovi trije lokostrelci so nam predstavili šport, s katerim se ukvarjajo, naučili pa so nas tudi streljati z lokom. Lep sončen dan smo preživeli v objemu narave! Bilo je super!!!!



Damjana Černigoj, učiteljica

Iz CIRIUS-a

Novice in novičke iz Cirius Vipava

Priprava na novo šolsko leto zahteva od vseh deležnikov vzgojno-izobraževalnega (VIZ) procesa (staršev, otrok, zaposlenih, vodstva javnega zavoda) vedno maksimalno angažiranje ter skrbno pripravo. Ob aktualnih navodilih ter pričakovanju ministrstva po vse večji optimalizaciji, da ne rečemo racionalizaciji poslovanja javnega zavoda pa tudi zvrhano mero potrpežljivosti, dobre volje ter zanašanje pretežno na lastne, tudi finančne vire poslovanja ter vodenja. Vse večje pričakovanje vladnih institucij po zmanjševanju zaposlovanja tudi na področju izobraževanja oseb s posebnimi potrebami (OPP) je težko uresničiti, realno udejaniti ter obdržati visoko kakovostno ter celostno VIZ, rehabilitacijsko ter drugo, tudi socialno komponento dejavnosti zavoda, ki pretežno izobražuje ter usposablja OPP, predvsem z več primanjkljaji.

Z zvrhano mero razumevanja, optimizma ter vedno prisotne pozitivne energije smo se tudi zaposleni v Cirius Vipava pripravili na pričetek novega šolskega leta. Kljub vsem napovedanim spremembam in napovedim navkljub o omejevanju zaposlovanja, oblikovanju oddelkov ... je pričetek več kot le dober. V ustanovo se je s septembrom vključilo veliko število učencev, ki potrebujejo intenzivno, skrbno vodeno ter usmerjeno izobraževanje, usposabljanje ter rehabilitacijo. Povečanje števila novih učencev za 14, med njimi kar 10 prvošolcev iz prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom in posebnega programa vzgoje in izobraževanja, je botrovalo tudi povečanju števila oddelkov. Ustanova pričinja novo šolsko leto s kar 26

osnovnošolskimi oddelki, vseh šoloobveznih otrok ter mladostnikov je 97. Vseh otrok, učencev in odraslih oseb v različnih predšolskih, osnovnošolskih in socialnih programih je kar 120. To pa je število, ki ga je ustanova v svoji polpretekli zgodovini le redko dosegla. Spremenjena zakonodaja s področja posebnega šolstva omogoča ustanovi izvajanje tudi izobraževanje na domu, letos prvič tako vodimo ter izobražujemo učenca, ki prihaja iz Koprca. Da gre za novost, dokazuje tudi podatek, da se trenutno na takšen način izobražuje le 6 oseb s težjimi motnjami v duševnem razvoju (MDR) ter drugimi primanjkljaji. Veliko novost prinašata tudi Zakon o osnovni šoli oz. Zakon o usmerjenju otrok s posebnimi potrebami, ki sedaj predvidevata izobraževanje v posebnem programu vzgoje in izobraževanja do 26. leta starosti. S tem bo osebam z MDR omogočeno izobraževanje še nadaljnjih 5 let. Hkrati poteka tudi prenova posebnega programa vzgoje in izobraževanja, ki omogoča implementacijo novele zakona, saj se prenavljajo stopnje izobraževanja v posebnem programu vzgoje in izobraževanja. Vsak učenec bo prehajal skozi izobraževalne stopnje, zaključek izobraževanja v posebnem programu pa je predviden na zadnji, 6. stopnji.

Prvič v 48. letnem delovanju ustanove se je spremenila tudi struktura vključenih učencev. Letos prvič beležimo večje razmerje med dnevnimi in institucionalnimi, več je dnevnih učencev, ki se dnevno vozijo v Vipavo. Če je za druge šole običajno, da se njihovi učenci dnevno vozijo v šole, postaja za našo ustanovo na nek način novo, za posledico pa ima drugačno organiziranje šolskih, izvenšolskih, socialnih in zdravstvenih programov. Povečanje organiziranega ali individualnega vsakodnevnega prevoza učencev v ustanovo posledično povzroča tudi prometno obremenjenost po Vojkovi ulici ter glavni cestni vpadnici. Prometno obremenjeno je zlasti križišče pred ustanovo ter gasilskim domov, ki narekuje dokončno ureditev cestišča s postavitvijo ustreznih cestnih oznak za večjo varnost prometa ter udeležencev v prometu.

Tretje leto zapored ustanova izvaja tudi mobilno specialno pedagoško službo v rednih vrtcih ter osnovnih šolah v naši neposredni bližini ter širše, na področju severno-primorske, obalno-kraške ter notranjske regije. Ustanova izvaja poleg osnovnošolskih programov za OPP še druge programe. Med njimi je potrebno omeniti zlasti na novo delujoči prilagojeni program predšolske vzgoje (razvojni oddelek vrtca), ki je v tem trenutku edini na področju severno-primorske regije. Ponovni vzpostavitev razvojnega oddelka vrtca je poleg prizadevanja vodstva zavoda, staršev, pediatrične službe, Zavoda RS za šolstvo, veliko pripomogla tudi pripravljenost občine Vipava ter občine Ajdovščina, ki sta financerja programa. V tem letu vrtec obiskujejo 4 simpatični, nasmejani malčki iz naše neposredne okolice. Da je pereča problematika na področju izvajanja predšolske vzgoje za OPP, saj se razvojni oddelki vrtcev le redko kje na novo odpirajo, čeprav so zanje izkazane potrebe, nakazuje tudi nova vključenost otroka iz nam oddaljenejši, goriške občine. Da vključenost v razvojni oddelek ni nikakršna izolacija za otroke z več primanjkljaji, dokazuje tudi več kot le zgledna povezava med našim in rednim vrtcem v Vipavi, saj je omogočeno redno prehajanje ter vključevanje med rednimi in prilagojenimi programi predšolske vzgoje. In kar je za malčke morda še najpomembnejše, poleg predšolskega-specialno pedagoškega programa so hkrati deležni tudi celostne rehabilitacijske obravnave, ki je usmerjena v vzpostavitev optimalnega normalnega gibalnega razvoja, z ustreznimi podpornimi oblikami izvajanja potrebnih terapevtskih in drugih socialnih vsebin.

Drugi program, ki ga ustanova izvaja že vrsto let, je socialni program – institucionalno varstvo odraslih za odrasle osebe, ki so zaključile osnovnošolske oblike izobraževanja za osebe z MDR v naši ustanovi. Ta program spada pod Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in omogoča odraslim osebam z več primanjkljaji (vedno pa tudi z MDR), da skupno živijo v organiziranih institucionalnih oblikah ter so deležni ustrezne podpore pri samostojnejšem življenju izven osnovne družine. Zaradi spremenjene zakonodaje s področja socialne dejavnosti, ki ne dopušča, da šolska ustanova izvaja tudi socialni program, bo Cirus Vipava s tem programom zaključil. Nadaljeval oz. razširil pa ga bo VDC Ajdovščina-Vipava, ki je pridobil novo zgrajene prostore za potrebe delovanja bivalne skupnosti. Vanje se bodo v jeseni preselili odrasli uporabniki institucionalnega programa iz Cirus Vipava ter bivalne enote iz večstanovanjske zgradbe Ob Beli.

Sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov, ki jih nudi naša ustanova so tudi rehabilitacijski programi, ki jih izvajajo zdravstveni delavci, sestre ter terapevti. Dodatna izobraževanja s področja nefrofizioterapije, delovne terapije, logopedije ... omogočajo izvajanje novih, uveljavljajočih ter dopolnilnih terapevtskih oblik dejavnosti. V sklopu fizioterapije se izvaja Therasuit terapija za otroke, v ta namen je ustanova izobrazila strokovni kader ter opremila prostor za potrebe te terapije. Novosti se letos uvajajo tudi na področju delovne terapije, ki svoje ožje področje delovanja razširja s sistematično ponudbo nove dejavnosti – senzorne integracije. Tudi za te potrebe ustanova posodablja prostore ter potrebno opremo. Senzorna integracija refleksov pa nikakor ni le domena terapevtske dejavnosti, saj se je izvaja tudi v obliki ponujenih interesnih dejavnosti na področju šole.

Ustanova tako kljub zmanjševanju sredstev s strani ustanovitelja ter prisotnih integracijskih in inkluzivnih oblik izobraževanja za OPP širi svoje programe, uvaja nove ter povečuje število učencev, ki se v ustanovo vključujejo. Še več, v zadnjih letih ustanova zaznava ponovno večje vključevanje učencev, ki so se najprej

preizkusili v drugih VIZ programih ter ustanovah. Zaradi tudi spremenjene strukture učencev, saj se vanjo vključuje več oseb tudi z, ne nujno samo gibalnimi primanjkljaji, ampak tudi s primanjkljaji s področja senzorične, percepcije, govora ter komunikacije, motnje avtističnega spektra ... se spreminjajo tudi prostorske in druge potrebe ustanove, v želji zagotavljanja primernih ter kakovostnih pogojev za izobraževanje, življenje ter bivanje. V nadaljevanju leta ustanova predvideva še vrsto dejavnosti, ki bodo popestrile življenje učencev, ki se pri nas usposablajo. Zelo pomembna dejavnost, ki ustanovo čaka, je izvedba projekta s področja dodatnega zaposlovanja oseb s posebnimi potrebami. O njem pa več v naslednjem prispevku.

Tranzicijski program – program dodatnega usposabljanja odraslih oseb – Cirius Vipava

Na kratko bom predstavila še program dodatnega usposabljanja odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju (PDUO – Cirius Vipava), katerega pričenja naša ustanova. Ustanova je pridobila triletni mednarodni projekt, ki je financiran iz evropskih socialnih skladov, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter lastnih sredstev. Projekt namerava razviti lasten tranzicijski model svetovanja, dodatnega izobraževanja ter usposabljanja mladostnikov in odraslih oseb s posebnimi potrebami (OPP), ki se izobražujejo v ustanovi. Izhodišče projekta temelji na strokovnem spoznanju, da tudi OPP, ki imajo motnjo v duševnem razvoju, zmorejo občasne, ne samo okupacijske oblike zaposlovanja. Program vključuje elemente načrtovanja, svetovanja, vodenja in izvajanja dodatnega teoretičnega, praktičnega ter zaposlitvenega usposabljanja. Preko dodatnega izobraževanja ter usposabljanja v projektu bo tem osebam omogočena predpriprava in fleksibilnejši prehod v delno ali občasno zaposlovanje oziroma samozaposlovanje v lokalnem okolju. Z dodatnim usposabljanjem bodo te osebe pridobile trajnejše znanje ter veščine za samostojnejše, predvsem pa enakopravnejše življenje v širši lokalni skupnosti. Projekt je v skladu z načeli lizbonske pogodbe, ki omogoča večjo enakost možnost enakosti in spodbujanje socialne vključenosti ranljivejših skupin prebivalstva. Izhodišče projekta temelji na ugotovitvah držav članic Evropske unije, ki ugotavljajo, da so nekatere ciljne skupine bolj diskriminirane na področju zaposlovanja ter izobraževanja. Med pripadnike te ranljive skupine se uvršča tudi OPP, kamor vključujemo tudi osebe z več primanjkljaji (motnja v duševnem razvoju, motorični, emocionalni, senzorično-perceptivni primanjkljaji, govorno-jezikovni, širši socialno-komunikacijski primanjkljaji). Projekt omogoča razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja tudi osebam, ki se težje učijo oz. pri tem potrebujejo več pomoči. Ker potrebujejo več pomoči pri učenju, prav tako potrebujejo več pomoči tudi pri občasnem ali delnem zaposlovanju. Preko izvedbenih delavnic se bodo OPP iz Cirius Vipava praktično preizkušale v raznih obrtniških oz. storitvenih panogah. Projekt temelji na postopnem, prijaznem prilagojenem načinu socialnega vključevanja OPP v okolje, delo ter občasno zaposlitev. Namen projekta je naravnati tudi na dodatno usposobljenost učencev, da postanejo bolj mobilni, fleksibilni, samostojni ter socialno spretni na področjih, ki jih zmorejo. Tako postanejo bolj zadovoljni, uspešnejši in osebno izpolnjeni. Projekt zagotavlja različne promocijske delovne, zaposlitvene ter priložnostne aktivnosti s področja občasnega zaposlovanja OPP.

Projekt bo v luči vseživljenjskega učenja omogočal razviti inovativen model dodatnega usposabljanja/ izobraževanja starejših mladostnikov in odraslih oseb z več primanjkljaji (OVP). V projekt bodo vključene OVP, ki se izobražujejo v Ciriusu Vipava. Projekt PDUO bo vključeval na osnovi predhodnega psihološkega preverjanja vključene OVP, ki se usposablja na višjih stopnjah posebnega programa vzgoje in izobraževanja in prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom (zadnje triletnje). Projekt je načrtno usmerjen v večjo zapornost potrebnih znanj – s strokovnega, delovno-okupacijskega ter zaposlitvenega področja. Z večjo socialno vključenostjo bodo OVP pridobile potrebne socialne kompetence, ki jih ne morejo uresničiti le v institucionalnih oblikah usposabljanja. Dane bodo možnosti za njihov trajnejši zaposlitveni razvoj ter vrednotenje lastnega odgovornega ravnanja. Program PDUO je naravnati na individualne zmožnosti ter potrebe vsakega posameznika oz. skupine OVP.

Projekt je zasnovan v okviru 10 delavnic ter razdeljen na različne vsebinske sklope. Prva delavnica poudarja teoretične izobraževalne vsebine ter potrebne delovne veščine za sodelovanje v projektu; druga poudarja znanja s področja IKT tehnologije; tretja poudarja veščine gospodinjstev, hišniških ... opravil, ki se bodo izvajale pri delu v ustanovi; četrta poudarja aktivno vključevanje v obrtne storitve ter spoznavanje posameznih poklicev, ki jih OVP zmorejo; peta poudarja pridobivanje znanj za večjo skrb za neposredno okolico ustanove; šesta poudarja skrb za samooskrbo s sadjem in zelenjavo (vključevanje v agrarne programe, vezane na sezono: vrtnarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, trsničarstvo, drevesničarstvo ...); sedma poudarja znanja s področja kreativnega preživljanja prostega časa (šport, taktilna integracija, komuniciranje uporabnikov Pink, glasbena, plesna, fotografska, likovna delavnica, delavnica drame in filma); osma poudarja pridobivanje veščin zagovorništv in samozagovorništv; deveta omogoča celostno terapevtsko oskrbo, naravnano tudi na prilagoditve za lažje življenje in vključevanje v delo; deseta je usmerjena v izbor in vodenje OVP v projektu.

Projekt je že bil predstavljen na Območni obrtno-podjetniški zbornici Ajdovščina, z možnostjo skupnega sodelovanja, predvidena je tudi seznanitev na občinskem nivoju ter turistično-informacijskih centrih v Vipavi in Ajdovščini.

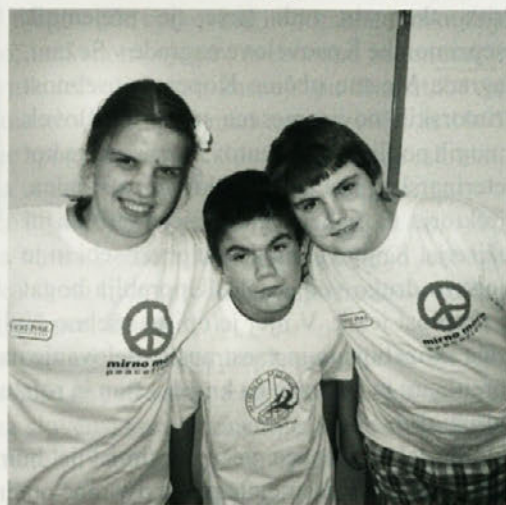
Projekt PDUO Cirius Vipava bo omogočal OVP, ki se v naši ustanovi izobražujejo, da se postopoma pripravijo ter dodatno opremijo s potrebnimi znanji ter spretnostmi, ki so pogoj za uspešno občasno zaposlitev. Omogočeno jim bo delno vključevanje v priložnostne ali okupacijske oblike dela v neposrednem lokalnem okolju. OVP bodo pridobile potrebne praktično zaposlitvene, delovne lastne izkušnje. Občasno zaposlovanje bo OVP pripomoglo k večji samostojnosti in dodatni finančni varnosti. Nikakor pa ne smemo pozabiti na širši socialno-emocionalni vidik, s katerim bodo te osebe pridobivale večje zaupanje vase, v svoje sposobnosti ter se tako počutile enakopravnejše v primerjavi z »drugimi«. Biti uspešen in zadovoljen v življenju pa je atribut, h kateremu stremimo vsi. Ne nazadnje, »učeca se družba« je lahko vodilo tudi vsem zaposlenim, ki bodo pridobljene izkušnje uporabili pri oblikovanju novih programov vseživljenjskega izobraževanja ter usposabljanja za bodoče generacije OPP iz Cirius Vipava. Projekt bo lahko v pomoč tudi potencialnim iskalcem občasne zaposlitve OPP v lokalnem okolju ter obrtnikom, podjetnikom, ki bodo takšno obliko zaposlovanja omogočali in bili zanjo zainteresirani. Informacije o možnosti občasnega zaposlovanja OVP bodo v pomoč tudi državi, kot naročnici tega projekta, saj je hkrati tudi podpisnica več mednarodnih dokumentov za odpravljanje diskriminatornih oblik izobraževanja in zaposlovanja OPP. Praktično udeležanje projekta PDUO Cirius Vipava bo tako pripomoglo k priznavanju pravic invalidov, ki izhajajo iz lizbonske pogodbe, katere podpisnica je tudi Slovenija.

*dr. Erna Žgur,
ravnateljica*

Doživljajski projekt Mirnomore

Skupina učencev iz Centra za izobraževanje, usposabljanje in rehabilitacijo (CIRIUS) Vipava se je tudi letos udeležila socialno-pedagoškega projekta Mirnomore.

Organizator mednarodnega projekta MIRMOMORE je nevladna organizacija iz Avstrije. Projekt poteka že od leta 1993. Na enotedenskem jadrnanju v Dalmaciji se zberejo otroci in mladostniki s posebnimi socialnimi potrebami (prihajajo iz pribežališč, begunskih zavetišč, otroških domov, ustanov za telesno ali drugače prizadeto mladino, otroci s travmatičnimi doživetji v povezavi z zlorabo, nasiljem, drogami ali kaznivimi dejanji). Ti otroci imajo, ne glede na njihovo poreklo, preteklost ali versko prepričanje, možnost sodelovanja pri projektu, možnost jadrnanja, kjer lahko pozabijo na pogosto žalosten vsakdan, sklepajo nova poznanstva



in prijateljstva preko meja ter ob ustreznem pedagoškem delu doživijo nova pozitivna spoznanja. Namen projekta je v prvi vrsti ponuditi otrokom z različnimi težavami doživetje vetra v jadrih, obenem pa razvijati socialno-pedagoške cilje, kot so navajanje na življenje v skupnosti, prilagajanje novim situacijam, premagovanje strahov, toleranca in spoštovanje drugačnosti.

Pod enotno zastavo miru so letos na 105 jadrnicah pluli otroci in mladostniki iz enajstih držav: Avstrije, Nemčije, Slovaške, Moldavije, Romunije, Hrvaške, Bosne, Srbije, Kosova, Italije in Slovenije. Iz treh marin v srednji Dalmaciji je 14. septembra izplula slovenska flota 12 jadrnic. CIRIUS Vipava se je floti miru pridružil s petčlansko ekipo.

Teden dni na jadrnici je bila za udeležence gotovo nepozabna izkušnja.

Tanja Princes

Večeri predstavitev knjig v Krajevni knjižnici Vipava

Letos obnovljena in odprta Krajevna knjižnica Vipava vabi svoje člane na predstavitve novih knjižnih del, ki so običajno na ponedeljek v večernih urah. Tako smo bili priča predstavitvi knjige rojakinje Lelje Rehar



*Žena Marija in Andrej v prizoru iz humoreske **V spovednici pri patru Toniju***



*Andrej Jelačin in prof. **Rajko Slokar***

Sancin »Nojevo pero«, druge pesniške zbirke domačinke in prijazne dolgoletne medicinske sestre v Vipavi Ide Semenič z naslovom »Leto podpiše knjigo spominov: prigodnice s primorsko dušo«, tretja predstavitev pa je bila namenjena rojakoma (»France Mesesnel Veno Pilon korespondenca«), ki jo je izdala Pilonova galerija Ajdovščina.

V ponedeljek, 30. septembra, pa je bila četrta predstavitev, ko je prof. Rajko Slokar predstavil knjigo Andreja Jelačina »Vse moje ljubezni – spomini Tonija Karjole«.

Avtor Andrej Jelačin je dobro poznan na Primorskem in tudi širše, je prejemnik vseprimorske Kosovelove nagrade v Sežani, nagrade Mestne občine Koper in osebnost Primorskih novic meseca maja. Je človek mnogih poklicev in talentov. Poznamo ga kot veterinarskega tehnika, poklicnega igralca, direktorja Goriškega gledališča, satirika in režiserja. Knjigo je napisal v prvi osebi in je njegovo drugo večje delo. Uporablja bogat in preprost jezik. V njej je opisal osebno življenje s širokim pogledom na družbena dogajanja, ki jim je bil priča skozi bogato in vsestransko delovanje na mnogih področjih. Pri tem pa je ostal zvest svojim družinskim koreninam in navezan na kmečki stan in rojstno hišo v Senožečah, v kateri je privekal na svet kot deseti otrok v družini.

Andrej Jelačin ostaja večni optimist in humorist. S soprogo Marijo sta ustvarila nepozabne gledališke predstave, ki so nasmejale polne dvorane občinstva. In tudi ta večer sta nam v duetu z gospo Marijo poklonila odlomek iz avtorjeve satirične zapuščine.

Krajevna knjižnica Vipava prijazno vabi svoje člane, da se v večjem številu udeležujejo predstavitev novih knjižnih del. Do odprtja naše obnovljene knjižnice v Vipavi so bile predstavitve samo v Ajdovščini, zato smo veseli, da nam je omogočeno, da spremljamo knjižne novice tudi v Krajevni knjižnici Vipava.



Večni humorist Andrej je tudi tokrat nasmejal občinstvo

Magda Rodman

Otvoritev razstave Krištofa Zupeta v kapeli Lanthierijevega dvorca v Vipavi

Z veseljem smo pozdravili vse, ki so se odločili, da četrtek večer, 5. 9. 2013, preživijo v kapeli Lanthierijevega dvorca v družbi glasbe Gregorja Nestorova in likovnih del slikarja Krištofa Zupeta.

Z uvodno skladbo W. A. Mozarta Turški marš se je predstavil *Gregor Nestorov*.

17-letni Gregor Nestorov, ki je prišel s Ptuja, je leta 2010 uspešno zaključil šolanje tolkal in klavirja v glasbeni šoli Karol Pahor Ptuj. Z glasbo je povezan že od osnovnošolskih dni, vedno pa mu je bilo najbolj pri srcu igranje na bobne. Danes nas še posebej navdušuje s preigravanjem na marimbo in z izdelavo priredb za ta veličasten inštrument. Na državnem tekmovanju mladih glasbenikov je prejel zlato plaketo in I. nagrado. Igral je na koncertu prvonagrajencev v Slovenski filharmoniji. Leta 2009 se je kot najmlajši tekmovalac uvrstil v finale Evrovizijskega tekmovanja mladih glasbenikov. Na mednarodnem tekmovanju v Italiji je prejel posebno nagrado za umetniško interpretacijo, kjer je igral tudi na koncertu prvonagrajencev.

Kot solist je igral s številnimi orkestri in big bandi, med drugim je bil povabljen tudi na dobrodelni Miklavžev koncert Rotary Cluba Ljubljana in RTV Slovenije.

Sodeloval je že tudi z nekaterimi priznanimi glasbeniki in glasbenimi skupinami, kot so

Siddharta, Wolfgang Puschnig, Christian Maurer, Marko Soršak ...



Brata Janez in Krištof Zupet na razstavi

Slikar *Franc Krištof Zupet* je bil rojen leta 1939 v Ljubljani kot najstarejši od štirih otrok očeta Alojzija in matere Ane. Večino otroških let je preživel v Horjulu, kjer je bil njegov oče cerkovnik in organist tamkajšnje župnije. Ob vpisu na gimnazijo se je ponovno vrnil v Ljubljano; tam sta na njegov osebni in umetniški razvoj neizbrisno vplivala dva velika Slovenca, najprej duhovnik Jože Demšar, kasneje pa dramatik Ivan Mrak. Slikarstvo je študiral na Akademiji upodabljajočih umetnosti v Ljubljani med letoma 1961 in 1967, vendar ga je bolj kot formalno šolanje oblikovalo že zelo zgodnje spogledovanje s slovenskimi impresionisti, predvsem Ivanom Groharjem, pri katerem je ves čas iskal lastna umetniška in življenjska izhodišča.

Danes so za Krištofovo razmišljanje značilna ekspresionistična iskanja, ki slone na tradiciji klasičnega evropskega slikarstva od gotike in renesanse do impresionizma ter na stalnem kritičnem soočanju lastnega ustvarjanja s stvaritvami velikih imen evropskega slikarstva tako skozi literaturo kot v neposrednem stiku z njihovimi deli na krajših študijskih izletih v tujino (Pariz, Rim, Firence, Dunaj ...).

Čeprav je Krištof bolj znan kot slikar, je njegovo umetniško ustvarjanje tako prepleteno, da bi ga bilo krivično omejiti le na slikarstvo. Piše in objavlja spominske zapise in refleksije o umetnosti. Je avtor več knjig, iz katerih je moč razbrati številne vzpone in padce tega, za slovenski prostor neobičajnega slikarskega samohodca, predvsem pa močan vpliv, ki sta ga nanj imela prijatelj Ivan Mrak in umetniški opus njegove soproge kiparke Karle Bulovec Mrak.

Svoja dela razstavlja po različnih mestih Slovenije in tujine, posebej zvesto pa že od leta 1960 v domačem Horjulu, kjer so ga leta 2002 imenovali za častnega občana. V tamkajšnji osnovni šoli je na ogled stalna razstava del, ki jih je poklonil svojemu kraju.

Danes živi in dela v Ljubljani (naslov: Krištof Zupet, Tabor 7, 1000 Ljubljana; tel.: 01 230 11 87)

Po skladbi N. Stadlerja Chanade v izvedbi Gregorja Nestorova nam je g. prof. *Janez Zupet* prebral slavnostni nagovor prim. dr. *Matjaža Lunačka*, ki se žal ni mogel sam udeležiti odprtja razstave:

CHRISTOPHOROS, NOSILEC LUČI

Zanosen zrem v obličja tvojih slik, v barvno divjino, v koncentrirano živost z muko izpeto. Pred platni oživim, se iztrgam vseenosti. Sprejemam nagovor preoblikovanega, a vendar resničnega stvarstva.

Imel sem deda. Rekli so, da ima zlate roke. Iz zavržene starine je znal pričarati sijoč, bleščeč predmet, da so se vsi čudili. Krištof ima zlate roke. Z natančno potezo, v neprestanem boju z deformacijo pričara svojo misel na platno, da v trenutku zaživi. Pripovedoval mi je o tej sposobnosti, ki jo je opazil pri sebi že zgodaj. Naslikal je oči, ki so takoj postale žive in resnične. V stvariteljstvu je potrdil stvarnikovo delo. Kot je Leonardo da Vinci v pesek zarisal obris ovce, ki je bila tako resnična, da bi lahko pri priči odkorakala na pašo. Srečanje z lastnim talentom je osupljivo in navdihujoče, nato pa kot omamno prekletstvo sledijo leta in desetletja trdega dela in Krištof je garač, saj se njegov opus šteje v tisočih.

Njegovo slikarstvo je neminljivo povezano s tremi umetniki, s pesnikom Francetom Prešernom, kateremu z neverjetno zvestobo posveča svoje razstave v domačem Horjulu, s kiparko in risarko Karlo Bulovčevo, da na mine dan, ko ne spregovori njenega imena, in s tragedom Ivanom Mrakom, s katerim sta bila desetletja sopotnika. Vsi trije so kot giganti iztrgali iz materije njene najžlahtnejše prvine, jih poduhovili. Pa se dovolj zavedamo njegovega tragičnega napora in bistva? Ivan Mrak in Karla Bulovčeva sta se spogledala z življenjem na najbolj dokončen način. Njuna izpoved ima evangelijske razsežnosti. Zato je tako težko umljivo, zakaj jima slovenska javnost vztrajno kaže hrbet. Ali pa ni tako težko razumljivo, saj je bila njuna zahtevnost do samih sebe in drugih zelo velika. Prešeren je neokreten in jecljav jezik potisnil v vsemerke razdalje in ustoličil visoko presežno normo. Povzdignili smo ga sicer v emblem, zakoličil je novo etiko, ki je odprtemu očesu popoln orientir, kažipot, da zmoremo obdržati stik z resnico.

V tako začaranem svetu vztraja Krištof, vsak dan trudeč se dognati življenje, saj za življenje gre. »Vse je živo, tudi kamen,« pravi Krištof. »Če ga ne naslikamo živega, je stvar izgubljena.« »Gore ne moreš naslikati kot zmečkan papir,« je rekel Ivan Mrak. Utopljammo se v zmečkanem papirju. Krištof si svoj živi dan prizadeva, da ga ne bi od resničnosti speljala »goljufiva kača«, da se ne bi izneverili Neskončnemu. Včasih ga je to pahnilo v hude trpljenjske položaje, a tudi ti so mu pomagali, da je postajal vedno bolj verodostojen.

Njegove portretne risbe iz zgodnjih študentskih let kažejo vsa znamenja genialnosti in čistost njegove duše. Sam sebe je postavil za ideal s temi zgodnjimi deli. Slikarske vzornike si je sicer iskal med največjimi in si s tem naložil težko zavezo. Zanimajo ga le prelomne umetniške figure. K tem stremi, ne da bi se kdajkoli znašel v posmehovanju. Upoštevaajoč najžlahtnejšo tradicijo, v katero sodijo Massaccio, van Gogh in naša Grohar in Bulovčeva, je začrtal čisto svojo pot. Z občudovanjem sem več desetletji spremljal njegovo slikarstvo, odpiranje barv, čemur se je predal z vso drznostjo, silovitostjo, erotičnostjo in zaresnostjo, ne da bi izgubil stik s klasiko. Krištof potoži, da je vedno manj portretirancev. Kot bi ljudje ne bili več sposobni zbrano sedeti in se soočiti s svojim obrazom. Na ta način je prikrajšan za najžlahtnejši del sobivanja, po katerem ne neha hrepeneti. In prav je tako.

Pri Krištofu človeku in umetniku me najbolj pritegne njegova spoštljivost do vsega živega, pristno religiozna zavest, ki njegovo zlato roko zanesljivo vodi.



Glasbeni nastop Gregorja Nestorova

Ob tej priložnosti smo se iskreno zahvalili obema umetnikoma, da sta si vzela čas, prišla v Vipavo in del svojega bogatega ustvarjanja podelila z nami. Žaželeli smo jima, da bi v iskanju popolnosti vztrajno napredovala in bogatila sebe in vse, ki so jima pripravljene prisluhniti.

V hvaležen spomin sta prejela delček sadu naše zemlje in ljudi, ki tu živimo.

Prisrčno smo se zahvalili g. prof. Janezu Zupetu za pomoč pri pripravi razstave in staršema Gregorja Nestorova za izdatno pomoč pri uresničitvi kulturnega programa, g. Ivanu Princesu, županu Občine Vipava, za vzpodbudo in materialno pomoč, ga. Alenki Nusdorfer, ravnateljici OŠ Vipava, za pomoč in sodelovanje, g. Jožetu Papežu, tajniku Občine Vipav, za podporo in nasvete, TIC-u Vipava, članom Društva Veno Pilon iz Ajdovščine in vsem dobrotnicam, prostovoljkam in prostovoljcem, ki so s svojim delom omogočili potek razstave.

S tem je bila razstava odprta. Pred ogledom razstave in druženju ob dobrotah nam je Gregor iz svojega veličastnega inštrumenta izvabil glasbo N. J. Živkoviča II canto dei Gondolieri.

Dela so bila na ogled vse dni Vipavske trgateve oz. po dogovoru do 22. 9. 2013.

**Za društvo Razmetano podstrešje zbrala
Martina Naglost**

Mladi pritrkovalci iz Vipave na poletni pritrkovalski glasbeni šoli



V poletnih počitnicah smo organizirali že dvajseto slovensko poletno pritrkovalsko glasbeno šolo SPGŠ. Letos je potekala v Budanjah. Pohvalno je, da so se šole udeležili tudi številni mladi iz Vipave in okoliških vasi.



Urnik na šoli je bil zelo obsežen, a ni manjkalo zabave in iger. Učili smo se, kdaj se sme pritrkavati, osnove glasbe, spoznali smo naš instrument – zvon, dele zvona, kako se ga naredi in kako se na njega pravilno igra. Še posebej smo vsak dan ponavljali varnostna pravila za zvonarje in pritrkovalce. Zvonovi so zelo veliki gibajoči inštrumenti z veliko opreme in zato lahko tudi nevarni. Najprej smo se učili preproste klasične melodije in po skupinah vadili na glasbene cevi. Pravo doživetje je bilo sodelovati v pravem pritrkovalskem orkestru. Zagotovo najlepše doživetje pa je bilo v zvoniku, ko smo se učili ročnega zvonjenja – kolebanja zvonov in pravega pritrkavanja na štiri bronaste zvonove. Vsak učenec je moral premagati strah, saj zvonjenje na veliki zvon ni mačji kašelj. Pod budnimi očesi mentorjev in učiteljev je bilo seveda mnogo lažje. V goste smo povabili g. *Tomaža Kvasnika*, ki je v teoriji in praksi izčrpno predstavil prednike zvonov – gonge. Mladi so bili navdušeni, ko so prvič igrali na tako posebne inštrumente. Sam sem predaval tehnične predmete in prakso, Darinka je udeležence popeljala v svet glasbe, Bojana pa je predstavila zgodovino zvonov. Med predavatelji je bil tudi domač župnik, prof. *Andrej Vovk*, ki nas spremlja na šolah že od vsega začetka. Udeležencem je predstavil očeta slovenskega zvonoslovja, rojaka z Goč, prof. *Ivana Mercino*. V Oznanih župnije Budanje je 4. avgusta 2013 med drugim zapisal: »Gospod Marko Česen, ki nadaljuje tradicijo prvega slovenskega zvonoslovca Ivana Mercine, je s svojimi sodelavci organiziral poletno šolo za pritrkovalce. Okrog 35 otrok, mladih in mentorjev od Kranja do Kamenj, od Žirov do Kort se je poglobljalo v »skrivnosti« zvonov, zvonjenja in pritrkavanja. Med njimi je bilo tudi 6 naših tečajnikov.



Čez ves dan se je okrog cerkve razlegalo zvončkljanje, ko so mladi pritrkovalci pod vodstvom mentorjev vadili različne melodije. Pridobljeno znanje so preizkusili na zvonove in glasba zvonov je preplavila ozračje nad Budanjami. Nekateri domačini so bili tako navdušeni, da so tečajnikom prinašali sadje in s tem pokazali, da so veseli pritrkavanja. Iskrena hvala za njihovo pozornost. Na koncu so mladi pritrkovalci pokazali, kaj so se naučili in kako znajo izvabljati melodije na cerkvene zvonove. Po izpitu so prejeli priznanje (spričevalo) o svojem znanju. Naj Bog blagoslovi njihovo navdušenje, da Mu bodo s pritrkavanjem izkazovali slavo in čast ter bogatili bogoslužje v domačih krajih.«



35

Mladi pritrkovalci so se na poletni šoli veliko naučili, pa tudi zabavali in navezali nove stike z vrstniki iz vse Slovenije. Hvala Bogu za uspešno opravljeno delo, hvala pa tudi učiteljem pritrkovanja in mentorjem, župniku v Budanjah, prof. Andreju Vovku, za prijaznost in gostoljubje, kot tudi krajevni skupnosti, navdušenim domačinom, kuharjem v domu za ostarele v Šturjah, staršem za podporo in tudi vsem ostalim, ki jih na tem mestu nisem posebej imenoval.

V zadnjih mesecih si je ogledalo stanje v vipavskem zvoniku še nekaj priznanih mojstrov, saj bodo kmalu pričeli z obnovo opreme in zvonov. Med poletnimi



Ivan Bernard in njegova žena sta vipavskim pritrkovalcem podarila dragocen pokal.

Naj tradicija ubranih pesmi na zvonove izpod mladih umetniških pritrkovskih rok iz vipavskih zvonov odzvanja prečudovite melodije našim prednikom in Stvarniku v čast, nam pa v veselje in medsebojno harmonijo.

počitnicami nas je obiskal g. Janez Rehar, doma s »starga placa« (trg Pavla Rušta), sedaj živeč v Franciji. Da bi mladi pritrkovalci še raje igrali in se učili na obnovljene zvonove, je predlagal, da bi v Vipavi organizirali vsakoletno srečanje in tekmovanje na zvonove. S tem namenom nam je izročil velik in dragocen pokal. Povedal je, da je v svoji mladosti velikokrat zvonil in pritrkaval. Dejal je, da je zvonil in ministriral pri prvi in drugi maši, pa še pri tisti za vojake, vsako nedeljo ob 11. uri. To mu ni bilo nikoli težko, saj je bilo to delo zanj častno in ga je opravljal rad.

V imenu Vipavcev se mu iz srca zahvaljujem, ker menim, da sta njegova družina in on naredila veliko dobrega za naš kraj in našo domovino.

Pritrkovalci se bomo potrudili in z veseljem organizirali vsakoletno srečanje. Povezali se bomo z domačini in z g. župnikom, ker si želimo, da bi se pritrkovanje razlegalo še naprej in še bolj trdno, tako v Vipavi kot v celi Vipavski dolini.

Marko Česen

Komorni zbor Ipavska na Češkem

Komorni zbor Ipavska se je z dirigentom Matjažem Ščekom med 3. in 6. oktobrom udeležil mednarodnega festivala v Litoměřicah, ob sotočju reke Labe in Kamenice na Češkem, na povabilo ženskega zbora Cantica Bohemica, ki je v juniju letos obiskal Vipavsko dolino. Na festivalu »Jesenski zborovski

8 U NAS DOMA

deník sřteda 9. října 2011

Přišlo na adresu redakce

Slovinský sbor zvedl posluchače z lavic

Devatenáctý ročník Podzimních sborových dnů, který proběhl v pátek a v sobotu, přinesl vynikající sbory, ovšem skutečnost zákonem předtím obklopená: Zajímala v prvních řadách kostela Všech svatých v Litoměřicích se u sobota večer dostala vynikajícími slovníky sboru Ipavska a je to sborovodce Matjaž Ščekovi. Děkujeme potěškou ve stejné Těžišti vřelých smilostí sbor se slovenské Ipavy přerovněl posluchače zvedl sborovodce Matjaž Ščekovi, ale do kostela zvládnouti dvanácti kousky jednotlivých skladů, vykoupení sborů i celkovým vykoupením sborů.

Zajímá i tajemství Místního sboru v Litoměřicích Karla Chvořana, který slovenský sbor přijal v pátek na radnici. Jedná se o sbor, který byl pro mě překvapivě velmi zručný a organizovaný. Jeho sborovodce je Karol Chvořan. Především zůstává až ženský sbor Cantica Bohemica v Plzni, Vladimír Přibram a Litoměřicích sbor Ave Maria, ve kterém se prouží otců sbor, rovněž učil posluchače. Interesem z ruského Paříže bylo také přijetí sboru přerovněl, na kterém se nejvíce zúčastnil sbor, který doprovázel na sborových dnech účastnily, zvyklý. Místní sbor Páni Klauz a Litoměřic, který vystupoval jenom v pátek v Prerově, se předvedl moderním repertoárem a vřelými pohledy kroužky.



Dodám, že překvapen byl i slovenský sbor Ipavska. Nejvíce vřelými přijat, kterému se mnohdy u posluchačů, ale také pozornosti, kterou mu věnovaly členky Cantica Bohemica. „Chceme Vám náležitě poděkovat za vše, co jste pro nás připravily. Za program, nádherné výběry námi za sborovodce, prohládky překrásných míst, vaši přívětivost nejen během večerů, ale i období, na které sborové připravovali skladby a vaši milou přítomnost během nich. Střivili jsme díky vám čtyři nenapomenutelné dny, které se nám vespolek navěky do našich srdcí,“ vyjádřila se za sborovodce členka sboru představenka Natalia Sirmova.

Miroslava Lanková

Članek v češtem dnevníku

dnevi« so ipavci v dveh večerih predstavili svoj sakralni program in program slovenskih ljudskih pesmi. Festivala so se udeležili še češki moški zbor iz Litoměřic in Vokalna skupina iz Fulda –Nemčija.

V češki Švici, vinorodni deželi ob Labi, v prelepem zgodovinsko in arhitekturno bogatem mestecu, so ipavci preživeli nepozabne dneve prijazne gostoljubnosti domačinov ob spoznavanju njihove kulture ter napletli nove vezi. V tej kratki, a intenzivni turneji, so se pevci podali tudi na raziskovanje najmlajšega narodnega parka češke republike ob mestecu Hrensko, ki je navdušil z naravnimi kamnitimi umetninami in čudovitimi soteskami.

Ob toplem sprejemu županovega tajnika v mestni hiši so ipavci s slovensko narodno pesmijo še potrdili, da je glasba poslanstvo brez meja, odprta vrata novim prijateljstvom in odsev našega prelepega koščka domovine.



Nastop zbora Ipavska na Češkem

Kako so o uspešnem obisku zapisali češki mediji, je razvidno iz dnevnega časopisa U nas doma v prevodu Kristine Tratnik.

SLOVENSKI ZBOR POSLUŠALCE DVIGNIL NA NOGE

Devetnajsti »Jesenski zborovski dnevi«, ki so potekali minuli petek in soboto, so obljubljali vrhunske zборе, a so nato povsem presegli pričakovanja. Predvsem na sobotnem koncertu v cerkvi Vseh svetih v Litoměřicah si je odlični slovenski zbor Ipavska, skupaj z dirigentom Matjažem Ščekom, prislužil stoječ aplavz. Ta odlični mešani zbor iz Vipave je poslušalce prepričal tako z intonančno čistostjo kot tudi s popolnoma obvladano dinamiko posameznih skladb, solističnimi izvedbami ter celotnim vtisom koncerta.

Prevzel je tudi tajnika občinskega urada v Litoměřicah, gospoda Karla Chovanca, ki je zbor v petek sprejel v mestni hiši: »Presenečen sem bil nad njihovo predstavitvijo v mestni hiši in doživetje je bilo nepozabno. Zares odlično,« je še dodal prijetno presenečeni Karel Chovanec.



Člani zbora v mestni hiši

Dodajmo, da je bil presenečen tudi slovenski zbor Ipavska. Ne le nad navdušenjem poslušalcev, temveč tudi nad pozornostjo, ki so mu jo posvečale članice Cantice Bohemice. »Želimo se vam tisočkrat zahvaliti za vse, kar ste nam pripravili, za program, odlično izbrane lokacije koncertov, ogleda prelepih krajev, vašo prisotnost, ne le pri večerjeh, ampak tudi pri kosilih in

okusnih zajtrkih. Zahvaljujemo se vam za nepozabne dneve v Litoměřicah, ki se nam bodo za vedno vtisnili v srce,« se je v imenu vseh članov zbora zahvalila predsednica Nataša Praček.

Ipavska se tako polna lepih spominov in sveže energije v naslednjih mesecih posveča snemanju drugega dela nove zgoščenke in pripravlja na Grand Prix tekmovanje v letu 2014.

Nives Derman, Ipavska

Razigrano poletje prehaja v barvito in bogato jesen

Letošnji poletni meseci so v organizaciji Medobčinskega društva prijateljev mladine Ajdovščina in marljivih prostovoljcev bili še posebej razigrani, ustvarjalni in aktivni. Začeli smo z dobro obiskanimi in priljubljenimi ustvarjalnimi delavnicami v Hiši mladih v Palah, ki so potekale tri tedne. Morski akvariji, hobotnice, voščilnice, pisani poletni okvirji za slike in še marsikaj drugega je nastajalo pod prsti navdušenih otrok. Vmes smo našli čas tudi za razigranost na igralih in odkrivali skrite kotičke učne poti ob Hublju. Zadnji termin julijskih in avgustovske ustvarjalne delavnice so bile nekaj posebnega – potekale so v grajskem obzidju v Ajdovščini, kjer je celo poletje kraljevala mivka. Projekt Poletje na grajski mivki je izpeljal ajdovski rokometni klub Mivka. Ustvarjalno počitniško vzdušje smo pričarali tudi otrokom iz Vrhpolja in Malovš.

V tednu od 22. do 26. julija je potekal mini jezikovni tečaj angleščine, ki ga je vodila naša prostovoljka in anglistka Urška Colja. Skozi igro so se otroci nevede mnogo naučili in ob tem še neizmerno uživali. Ob različnih ustvarjalnih delavnicah, risankah in pravljičah so spoznali angleški jezik in se naučili novih besed, poleg tega pa so ob zaključku tečaja za starše odigrali še igrico. Upamo, da jim bodo ti sproščeni dnevi še dolgo ostali v spominu.

V tednu od 5. do 9. avgusta je na parkirišču pred Hišo mladih potekal tečaj rolanja. Mentorja Mateja Kavčič in Matjaž Simonič sta otroke naučila »prvih korakov« rolanja, pravilnega padanja in pomembnosti zaščite rok, nog in glave. Nekateri otroci so bili na tečaju prvič, spet drugi pa so »stari mački« in so že skoraj vse obvladali. Več kot jasno pa je, da so se otroci naučili nekaj novega in koristnega. Ob koncu tečaja so bili nagrajeni s posebnimi priznanji in igračko.

Vsakoletna letovanja na morju so bila dobro obiskana tudi letos – na morje smo popeljali 118 otrok, in sicer v dveh terminih v Piran ter v dveh terminih v Nerezine na Malem Lošinjju. Iz sredstev humanitarne akcije Pomežik soncu smo letos na morje pospremili 63 otrok iz socialno ogroženih družin iz občin Ajdovščina in Vipava, za kar se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam s svojim prispevkom to pomagali uresničiti. Razigran otroški nasmeh in iskrice v očeh so najlepše darilo vsem, ki se trudimo v tej smeri.

V sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Ljubljana Moste - Polje smo v juliju in avgustu v okviru humanitarnih počitnic popeljali 18 otrok iz socialno ogroženih družin iz obeh občin v Kranjsko Goro. Prvi tabor je bil nogometno obarvan, male nogometne navdušence so obiskali znani slovenski nogometaši in z njimi delili svoje izkušnje, trenirali in, seveda – se podili za nogometno žogo. Nogometno navdušenje so spremljale tudi druge priložne aktivnosti, kot je bil obisk Kekčeve dežele, iskanje skritega zaklada in



Letovanje v Piranu

Počitnice so za nami, pošteno smo zakorakali v novo šolsko leto. V dobrodelni akciji Pošte Slovenije in ZPM Slovenije »Poštar Pavli polni šolske torbe« ter Mercatorjeve dobrodelne akcije »Napolnimo šolske torbe Lumpi s šolskimi potrebščinami!« smo obdarili 35 otrok iz obeh občin ter razdelili 500 evrov. Na voljo



Finska prostovoljka Heli med vrhpoljskimi otroki in učiteljica Nadja Rodman Koradin

še kaj bi se našlo. Sledil je poletni tabor »Boom adrenalin«, ki je združil mlade od dvanajst do petnajst let s celotne Slovenije. Program je bil pester, športno obarvan, skratka, razgiban in mladostniški. Mladi so igrali odbojko in košarko, jahali konje, uživali v adrenalinu v pustolovskem parku, plesali, plavali, se smejali ob mladostniških delavnicah, občudovali Bled in še in še.

Počitniške dejavnosti in letovanja so nam omogočili Občina Ajdovščina, Občina Vipava, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ZPM Slovenije, ZPM Ljubljana Moste - Polje, njihovi soorganizatorji in sponzorji, številni donatorji s sredstvi, materiali in storitvami ter marljivi prostovoljci, katerim se ob tej priložnosti iskreno zahvaljujemo.

imamo še nekaj šolskih potrebščin in nekaj rabljenih, a dobro ohranjenih šolskih torb – tako, da se še vedno lahko oglasite v naši pisarni in si izberete stvari, ki jih potrebujete. Vse več otrok iz naše doline je vključenih v humanitarni projekt Botrstva, 8 dijakov pa mesečno prejema štipendijo iz humanitarnega sklada Nivee, sredstva se zbirajo v vsakoletni humanitarni akciji Nivee – podajte nam roko.

V letošnjem letu na društvu gostimo mlado prostovoljko 20-letno Finko Heli Hongisto, ki sodeluje v projektu »Prosti čas otrok in mladih« v programu Mladi v akciji, akcija 2 – Evropska prostovoljna služba. Heli vodi ustvarjalne delavnice in druge prostočasne aktivnosti ter predstavlja svojo državo in kulturo po osnovnih šolah v naši dolini. V sodelovanju s Hišo sadeži družbe v Vipavi se bo predstavila mladim z različnimi ustvarjalnimi delavicami, v novembru pa bo predstavila svojo državo in kulturo. Še prej pa bo povabljeni na razstavo, ki jo Heli pripravlja v teh dneh – od 11. do 25. oktobra si lahko v Hiši mladih v Ajdovščini ogledate razstavo Helijinih ilustracij.

V teh septembrskih dneh se na društvu pospešeno pripravljamo na teden otroka, ki bo v drugem tednu oktobra in predvsem – **na praznovanje 60. obletnice delovanja našega društva. Ta pomemben dogodek bomo obeležili 10. novembra 2013 ob 17. uri v Dvorani 1. slovenske vlade v Ajdovščini. Vabljeni vsi prijatelji mladine, naši podporniki, udeleženci**

naših projektov in programov, prostovoljci in ostali, da se nam pridružite pri praznovanju. Ob tem jubileju bomo izdali tudi zbornik. Več o dogodku pa izveste iz medijev in na naši spletni strani.

Prav tako vas pristrčno vabimo k pomoči in izvajanju naših programov in k podpori našemu prizadevanju za dobrobit otrok, mladih in družin. Vabimo vas k donaciji 0,5 % dohodnine naši organizaciji, ki je za vas brezplačna, ne glede na to, ali dohodnino plačate ali pa jo dobite povrnjeno. V kolikor imate možnost, da nam priskočite na pomoč s storitvami, materialom (predvsem s šolskimi potrebščinami) ali s finančnimi sredstvi oz. imate možnost to postavko umestiti v proračun vašega podjetja v prihodnjem letu, ste prav tako toplo dobrodošli, saj le skupaj lahko poskrbimo za kvalitetno otroštvo naših otrok, ki so prihodnost vseh nas. Lepo vabljeni tudi novi prostovoljci.

Najdete nas v Hiši mladih na Palah v Ajdovščini, na spletni strani www.mdpm-ajdovscina.si in na Facebooku. V času uradnih ur nas lahko pokličete na številki: 05/368 91 40 ali 041/490 360, dosegljivi pa smo tudi na elektronski naslov info@mdpm-ajdovscina.si

Otrokom želimo prijetno osvajanje znanj in uspešno novo šolsko leto, vsem ostalim pa bogato, prijetno in toplo jesen.

Urška Brežnjak,
MDPM Ajdovščina

NK Vipava (U-14) na mednarodnem turnirju v Avstriji

Sredi poletja, v sredo, 31. 7. 2013, smo se vipavski nogometaši in nekateri njihovi starši odpravili na nogometni turnir v Avstrijo. Pot nas je vodila mimo Maribora, čez Šentilj proti Galfenzu.

Vzdušje v našem kombiju je bilo veselo. Mladi nogometaši in ena nogometašica so se lepo zabavali. Pogovarjali so se, igrali igrice in poslušali glasbo. Prepričana sem, da tudi v ostalih dveh kombijih niso zaostajali za nami in jim je vožnja hitro minila.

Okrog treh popoldne smo prispeli v Weyer, kraj zraven Galfenza, kjer se je turnir odvijal. Tu nas je počakal gospod, ki je bil zadolžen za našo ekipo. Razkazal nam je šolo, kjer so otroci spali, razdelil majice in razložil vse v zvezi s turnirjem. Da smo vse razumeli, je poskrbela Julija (hvala, Julija). Na dan prihoda smo se lepo namestili in si oddahnili od poti, saj je bila naslednji dan že prva tekma.

Turnir smo začeli zelo dobro in prve tekmece premagali (Vipava (SLO) 4 : 0 DSK Schweinfurt (GER).

V naslednjih dneh smo igrali še:

Vipava (SLO) 0 : 1 FK Suduva Marijampole (LTU)

Vipava (SLO) 1 : 1 FC Paide (EST).

V soboto popoldan nas je čakala tekma z nepremagljivim FK Minskom iz Belorusije. Vse tekmece so porazili



z visokimi rezultati (9 : 1, 5 : 0, 10 : 0). Naši fantje so se na igrišču borili in garali. Izgubili so 1 : 3, vendar so odigrali odlično tekmo in celo prvi povedli. Zvesti in glasni navijači, opremljeni z zastavami, smo poskrbeli za pravo nogometno vzdušje in na koncu fante nagradili z zasluženim aplavzom. Zadnji dan turnirja smo igrali tekmo za peto mesto, Vipava (SLO) 2 : 1 FK Trakai (LTU), in med desetimi ekipami zasedli 5. mesto. ČESTITAMO, VIPAVA! Da so vsi goli ostali zabeleženi, je s snemanjem poskrbel Dominik. Video poročilo turnirja najdete na Youtubu.

Da pa ne boste mislili, da smo igrali samo nogomet, vam lahko povem, da smo počeli še marsikaj drugega. V petek zvečer smo vsi sodelujoči na turnirju šli v Gaflenz, kjer se je odvijala otvoritvena slovesnost turnirja. Organizatorji so se res potrudili in nam pripravili zanimiv program (glasba, ples, umetniške točke). V poletni vročini (ki sicer tukaj ni bila tako huda), smo se kopali v bližnjem bazenu. V čudovitem ambientu so uživali mladi in mi – malo manj mladi. Naši fantje in dekleta so na toboganu in skakalnici pokazali, da premorejo veliko domišljije, spretnosti in norčavosti. Bilo vas je res prijetno gledati, popestrili ste nam dneve.



Vsake večer smo se starši pridružili nogometnašem v atriju pred šolo, kjer so bili nameščeni. Tam smo se pogovarjali, igrali karte in se prijetno družili. Še prav lepo in praznično je bilo v soboto, ko sta Aleš in Branko praznovala rojstni dan. Tudi če nismo bili doma, torta ni manjkala. Posladkali smo se in preživeli lep večer.

V nedeljo po tekmi smo se odpeljali proti Sloveniji. Malo utrujeni, vendar polni vtisov in novih doživetij, smo v pričakovanju naših domačih komaj čakali, da pridemo v Vipavo. Tu smo nadaljevali sobotno praznovanje, saj sta nam Aleš in Branko pripravila cel piknik. Lepo smo zaključili naše 5-dnevno druženje.

To je bil dopust malo drugače. Ko smo se odpravljali na pot, nismo vedeli, kako se bodo otroci ujeli. Bili so različnih starosti. Večinoma so bili že prej soigralci, nekateri mlajši pa so se jim pridružili kasneje. Tomaž, Aleš in Boris, ki so bili cele dneve z njimi, se bodo najbrž strinjali z mojim mnenjem – fantje in dekleta: bili ste pridni, požrtvovalni, borbeni na igrišču, simpatici in dobra družba.

MI IMELI SMO SE FAJN!

Bojana Vrčon

Prostovoljno gasilsko društvo Vipava

Vipavski gasilci smo bili v preteklem polletnem obdobju precej aktivni. Redno smo se srečevali tako na sejah poveljstva kot tudi upravnega odbora, kjer smo obravnavali tekoče zadeve, analizirali preteklo delo in se dogovarjali o planih, ki jih želimo uresničiti.

Veliko prostovoljnih ur je bilo vloženi v urejanje garaž, garderobe, okolice gasilskega doma, v vzdrževanje gasilskih vozil ter opreme in podobno. Mladina (pod vodstvom Luke Premrla) in veterani (pod vodstvom Alojza Peljhana) so se redno srečevali na gasilskih vajah in tudi operativni gasilci smo imeli nekaj usposabljanj, med njimi dve obsežnejši.



V aprilu je Sebastjan Ferjančič pripravil vajo »Požar v stanovanjskem objektu«, ki je potekala v stari vinski kleti na Starem placu.

Maja smo imeli drugo tako vajo, ki jo je pripravil *Usposabljanje gasilcev*

Matej Leban in se je odvijala na Gradišču pri Vipavi. Obsegala je požar v naravi, črpanje vode in reševanje ponesrečenec iz prevrnjenega vozila. Obe vaji sta bili zelo dobro pripravljene in udeležilo se ju je veliko število gasilcev. S takimi vajami se poskušamo čim bolj približati realni situaciji na terenu – z uporabo dimnega efekta, poškodovanih avtomobilov, lutk, prepek ... Preverja se delovanje vozil in opreme, radijskih zvez ter usposobljenost gasilcev.

Vipavski gasilci so posredovali pri požarih v naravi (tudi na Trstelju), požarih na tovornih in osebnih vozilih, v proizvodni hali, črpali vodo iz garaže, odstranjevali podrtja drevesa, zaščitili streho, ki jo je odkrila burja, reševali modelarsko letalo in imeli še nekaj manjših intervencij. Pomagali smo pri čistilni



Vaja "Požar v stanovanjskem objektu"



Čistilna akcija v Vipavi

V juniju smo imeli srečanje za gasilsko mladino, na katerega so bili povabljeni tudi starši. Prikazali smo vajo tehničnega reševanja ponesrečenca iz prevrnjenega vozila. Sledil je piknik pred gasilskim domom. Srečanje je popestril obisk avtolestve iz PGD Nova Gorica, ki je vse zainteresirane dvignila visoko nad strehe. Otroci (pa tudi starši) so bili navdušeni. Obiska gasilcev so se razveselili tako varovanci Pristana kot tudi varovanci Varstveno delovnega centra, katerim smo prikazali vajo intervencije ob požaru nevarnih snovi.

V času visoke požarne ogroženosti so gasilci izvajali redne požarne straže.

Bili smo reditelji na številnih prireditvah, tudi na Vipavski trgatvi.

Še pred počitnicami so nas obiskali otroci iz CIRIUS-a. Ogledali so si prikaz gašenja, gasilska vozila ter opremo.

4. maja smo se udeležili svete maše v čast svetemu Florjanu, našemu zavetniku. Praznovanje smo zaključili z družabnim srečanjem v gasilskem domu.



Obisk Varstveno delovnega centra v Vipavi



Občinsko gasilsko tekmovanje v Vipavi



Naši člani so se udeležili Gasilskega kongresa v Kopru in srečanja z gasilci v hrvaškem Trnovcu. Veterani so bili avgusta v Šoštanju na tekmovanju starih ročnih brizgaln.

12. septembra smo se udeležili skupne vaje vseh treh društev naše občine, ki jo je pripravila GZ Vipava in je potekala na OŠ v Podnanosu.

15. septembra je na stadionu v Vipavi potekalo občinsko gasilsko tekmovanje, ki smo se ga udeležili z dvema ekipama. Pionirji so zasedli 3. mesto, veterani pa 2. Naši člani so pripravili tekmovalni prostor in pogostitev ob zaključku tekmovanja.

Ker se bliža oktober, mesec požarne varnosti, potekajo priprave na aktivnosti, povezane s tem.

Po novem lahko naše delo spremljate tudi spletni strani: www.pgd-vipava.si.

Na pomoč!

A. Žagar

Živel je med nami - Janko Vehovar



1927 - 2013

Vsaka smrt zareže bolečino med domačimi, sorodniki, prijatelji in vaščani. Za seboj pusti sledove narodove zgodovine, ki je sestavljena iz osebnih življenjskih zgodb vsakega posameznika. Jankova zgodba in življenjska pot se je s tem dokončala.

Janko Vehovar je bil rojen 28. avgusta 1927 v kraju Pristava pri Mestinju kot prvi otrok velike kmečke družine, saj je imel še štiri mlajše brate in dve sestri. Njegovo mladost je od vsega začetka zaznamovala velika gospodarska kriza konec dvajsetih in v začetku tridesetih let prejšnjega stoletja, kasneje pa tudi druga svetovna vojna. Zaradi tega je bila njegova družina praktično ob vse in preživljali so se kot viničarska družina, z delom v vinogradih ter s selitvijo iz kraja v kraj, kjer so našli vsaj za nekaj časa delo v vinogradih. Sedemkrat so se selili po štajerski deželi. Zaradi tega je obiskoval sedem različnih šol. In prav delo očeta kot viničarja ga je navdušilo, da se je kasneje vpisal na kmetijsko šolo v Maribor, ki jo je tudi uspešno končal. Kot mlad strokovnjak s področja kmetijstva je v tistih povojnih časih dobil dekret, da se ponovno seli. Tako je v letu 1951 prišel v naše kraje in nastopil funkcijo upravitelja Kmetijsko gospodinske šole v Ložah, sočasno pa je bil še gospodarski

upravitelj posestva v Ložah. Tu se je tudi prvič srečal s proizvodnjo trsnih cepljenk, ki je kasneje globoko zaznamovala njegovo življenjsko pot. Po zaprtju kmetijske šole v Ložah se je poleg svojega dela na posestvu v Ložah posvetil še poučevanju na Kmetijsko gospodarski šoli v Vipavi, kjer je vzgajal mlade prevzemnike vipavskih kmetij, ki se ga še danes s spoštovanjem spominjajo. Deset let je svoje znanje prenašal na mlade kmetovalce in si prizadeval za strokovni pristop do kmetovanja tako na posestvu kot na okoliških kmetijah, kjer so ga kot mladega strokovnjaka zelo spoštovali in lahko rečem, da so ga vzeli za svojega.

V letu 1961 je prevzel vodenje Trsnice Vrhpolje pri Kmetijski zadrugi Vipava. Tu je moral izkazati vse svoje znanje, delavnost, sposobnost združevanja, vodenja tehnologije v trsničarski proizvodnji, zaupanja trsničarjev, saj je prevzel Trsnico Vrhpolje, ko je trsničarstvo v Sloveniji prehajalo v največjo krizo. V drugi polovici šezdesetih let so se v Sloveniji ukinile in zaprle vse trsnice. Trsnica Vrhpolje je kot edina v Sloveniji ostala, kar gre velika zasluga tako Janku kot trsničarjem, ki so mu zaupali v prihajajoče boljše čase za trsničarstvo in s tem tudi za slovensko in vipavsko vinogradništvo. S prvim slovenskim vinogradniškim kongresom v Kostanjevici na Krki leta 1972 se je to težko obdobje v trsničarstvu končalo. Prav v tem času je ponovno pokazal vse svoje sposobnosti organiziranja in vodenja trsnice ter hitrega prilagajanja tržišču in povpraševanja po trsnih cepljenkah doma in v tujini, saj je v letu 1975 odprl novo sodobno hladilnico v Trsnici Vrhpolje ter s tem podal nov zagon proizvodnji trsnih cepljenk. Trsnico Vrhpolje je vodil do leta 1980, kasneje pa se je posvetil tehnologiji proizvodnje trsnih cepljenk do svoje upokojitve v letu 1985.

Vendar pa Jankovo delo se ni končalo v Trsnici Vrhpolje. V sedemdesetih letih je bil predsednik Krajevne skupnosti Vipava. Pričel je z urejanjem Vipave, od kanalizacije do asfaltiranja ulic. V vlogi člana Turističnega društva Vipava ter sooblikovalca prireditve Vipavska trgatev je pomembno prispeval k promociji Vipave. Sodeloval je pri pripravi razstave avtohtonih sort grozdja, predstavitvi sortnega izbora vinske trte za primorski vinorodni rajon, organizaciji povork s prikazom kmečkih opravil od vzgoje vinske trte do pridelave vina. Po upokojitvi v letu 1985 je stopil v vrste upokojencev, kjer mu je bila med drugim zaupana vloga predsednika pododbora za Vipavo. V tej vlogi si je prizadeval za aktivno vlogo upokojencev pri oblikovanju in odločanju v družbenem in političnem življenju in pri ustanovitvi stanovskega Društva upokojencev Vipava.

Jankovo odprtost, širok pogled na družbeno dogajanje, povezanost z domačimi ljudmi vidimo tudi v širokem krogu zelo pomembnih mož in prijateljev v Vipavi v posameznem obdobju, od gospoda Kralja, župnika na Gočah, do gospoda Otmarja Črnilogarja, Jožka Berceta v Vrhpolju, s katerimi se je veliko pogovarjal o zgodovinskih dogodkih na Vipavskem.

Za svoje plodno življenjsko delo je v letu 2004 prejel najvišje občinsko priznanje – Priznanje Občine Vipava. Kljub težkemu otroštvu pa je Janku največ pomenila družina in njena rodbina. Poročil se je v letu 1957, ko je služboval v Ložah. V zakonu z ženo Silvo se jima je rodil sin Vasja. Kaj pomeni človeku njegova rodbina in njena pripadnost, je Janko pokazal s tem, da je pripravil rodovnik za obe družini - svoje in žene Silve.

Za Janka lahko rečemo, da ga je v njegovem življenju odlikovala delavnost, poštenost, doslednost, preudarnost, modrost presojanja odločanja, čut do soljudi ter da je na svoji življenjski poti prisluhnil besedam pesnika Simona Gregorčiča, ki velijo:

*Ti učenost s krepostjo združi,
kot solnce strinja luč in moč,
s tem domovini zvesto služi,
neutruden zanjo dan in noč.*

Lahko rečem, da je te besede pesnika Simona Gregorčiča v svojem življenju zelo resno jemal in z njimi živel. To sem občutil tudi sam pri njegovi nesebični pomoči, svetih in pogovorih, ki sva jih imela pri marsikateri lažji ali težki odločitvi v Trsnici Vrhpolje. Za vse to bi se vam rad, Janko, še enkrat zahvalil.

Jože Žgur

ZA DOM IN DRUŽINO

Prilika o usmiljenem Samarijanu je aktualna za vse čase, tudi za današnje in za vsakega izmed nas, zato objavljamo razmišljanje g. Janeza Zupeta o tej temi.

Usmiljeni Samarijan

Današnje prvo berilo nas prenaša v več kot tri tisoč let oddaljeno preteklost. Mojzes, ki je pripeljal ljudstvo pred vrata obljubljenе dežele, govori vsem skupaj in vsakemu posebej: Zapoved, ki ti jo Bog daje, ni daleč od tebe. Ni na nebu, da bi ti bila nedosegljiva, ni onkraj morja, da bi moral iti tja ponjo, ampak ti je prav blizu. V srce ti je položena. Zapoved ljubezni do Boga, do bližnjega in do samega sebe. Tudi vsakemu od nas je blizu, vsem nam je položena v srce. Da bi dajali čast Bogu ter osrečevali bližnje in s tem tudi sami sebe. Ali se bo mogel kdo izgovarjati, da zanjo ni vedel?

Tudi razbojniki, ki so napadli popotnika na cesti proti Jerihi, kot pripoveduje današnji evangelij, so to zapoved imeli zapisano v srcih, a so jo zatrli. Kdo ve, kaj jih je do tega privedlo? Očitno so računali, da jih bo naropano blago osrečilo, a so bili v zmoti: onesrečilo jih je. Ne more biti srečen človek, ki je v sebi zatrl Boga in oropal bližnjega, pa naj ima naropano blago še tolikšno vrednost. Srečne se čutimo, kadar druge osrečujemo, nesrečne, kadar druge onesrečujemo.

Če razmišljamo o evangeliju naprej, se vprašamo, ali sta bila srečna duhovnik in levit, ki sta ranjenca opazila, a ga molče obšla. Verjetno sta se opravičevala z izgovorom, da dajeta Bogu dovolj s tem, ko sta v njegovi službi. Toda gotovo jima je nekaj, kar je bilo zapisano v srcu, reklo, da bi bilo treba revežu pomagati. Učitelj postave je Jezusa vprašal, kaj naj stori, da doseže večno življenje. Jezus mu je s svojo pretresljivo zgodbo povedal: Pomagaj človeku, ki je v stiski. Če boš šel mimo njega, boš šel mimo lastnega večnega življenja. Zapravi ga boš.

Prilika o usmiljenem Samarijanu nam prinaša predvsem dve novosti. Medtem ko se je pojem »bližnjega« v SZ nanašal le na člane izraelskega naroda, je ta meja odslej odstranjena: moj bližnji je vsak, ki me potrebuje; vsak, ki mu lahko pomagam. Čeprav je torej pojem bližnjega razširjen na vse ljudi, pa vendar ne izraža neke abstraktne ljubezni, ampak zahteva mojo dejavno zavzetost vedno in povsod. Leto vere, ki ga obhajamo, je lepa priložnost za okrepitev dobroteljnosti v naših cerkvenih skupnostih, saj vsak izmed nas lahko postane usmiljeni Samarijan za tiste, ki so potrebni pomoči.

Značilno je, kar pove sveti Luka o Samarijanu. Pravi, da se mu je ranjenec v srce zasmilil. Prav to, kar smo slišali na začetku: zapoved ljubezni je zapisana v srcu Judu in Samarijanu, vsakemu človeku. Cerkevni očetje z Avguštinom na čelu so v usmiljenem Samarijanu videli Jezusa samega; v človeku, ki je padel med razbojnike, pa Adama oziroma vse po grehu ranjeno človeštvo. Jezus nam s svojim zgledom kaže zvesto, večno in brezmejno Očetovo ljubezen do nas ljudi. Jezus pa je tudi tisti, ki je z učlovečenjem prevzel človeško naravo, se približal človeškemu trpljenju in nam prinesel upanje in svetlobo. Sklanja se k vsakemu od nas in zdravi naše duhovne rane.

Dogodek, ki ga opisuje evangelij, je izjemen in ga ne doživi vsak od nas. Vsak ne pade med razbojnike. In vendar pojem razbojnika lahko razširimo tudi na druga področja, ki pa nam niso neznana: bolezen, smrt v družini, toča, suša, povodenj, požar, potres, prometna nesreča, brezposelnost ... Ali imamo oči, ki vse to vidijo, ali smo pripravljeni po svojih močeh pomagati in narediti, kar se da? Res ne moremo pomagati vsem, a je narobe, če ne pomagamo nikomur. Marsikdo se izgovarja na socialno službo, na Rdeči križ in na Karitas. Na organizacije torej. A nič manj ni potrebna osebna pomoč. Kje bomo dobili moč, da bomo tudi mi usmiljeni Samarijani? Črpajmo jo iz svoje vere, iz svoje ljubezni do Boga in do bližnjega.

Žive in trdne vezi

Ob imenovanju Lojzke Bratuž za častno občanko

Različni javni slavnostni dogodki nas povezujejo in z obujanjem spominov tkejo vezi s preteklostjo. Tako smo razumeli tudi imenovanje Lojzke Bratuž za častno občanko Mestne občine Nova Gorica, in sicer zaradi njenih zaslug pri vzpostavljanju in ohranjanju skupnega narodno-kulturnega prostora obeh Goric in Goriške ter za njeno pomembno znanstveno-strokovno delo. Lojzka Bratuž je nagrado sprejela in ob tem povedala, da ji istočasno pomeni tudi priznanje in poklon staršem, družini in vsem zamejskim Slovencem.

Posebno starejšim generacijam ni potrebno razlagati, kakšna je bila življenjska zgodba Lojzkinega očeta, pevodnja Lojzeta Bratuža, in njegove soproge Ljubke Šorli, nedolžnih žrtev fašizma. Potrebno pa je tudi vedeti, kako pomembno je strokovno, znanstveno in širše kulturno delo njune hčerke Lojzke Bratuž. V Vipavskem glasu smo že brali o njem ob izdidi njene knjige *Iz primorske kulturne dediščine*, še več pa ob letošnjem (26. 4. 2013) odkritju spomenika Ljubki Šorli v Novi Gorici. Slovenistka, univerzitetna profesorica Lojzka Bratuž, je svoje raziskovanje posvetila goriškemu prostoru in v njem odkrivala neznane ali le malo znane pojave velikega kulturnega pomena.

Zelo obsežno je njeno delo pri nastajanju Primorskega slovenskega biografskega leksikona, pri sestavi šolskih beril in objavljanju razprav v številnih znanstvenih zbornikih. Izjemno pomembno je bilo njeno odkritje pridig v slovenskem jeziku, ki si jih je zapisoval Karel Mihael Attems, prvi goriški nadškof. Le-te je pripravila za izid in jim v knjigi napisala uvodno študijo. Z ureditvijo dveh antologij – *Gorica v slovenski literaturi in Goriška čitanka* – je omogočila celovito, strokovno neoporečno in tudi najširšim krogom bralcev dostopno spoznavanje goriške preteklosti.

Ta dognanja so pomembna za poznavanje zgodovine slovenskega naroda na njegovem zahodnem robu. Zaradi svojega dela je bila Lojzka Bratuž imenovana za častno članico Slavističnega društva Slovenije, Janez Drnovšek pa jo je leta 2004 odlikoval z redom za zasluge pri uveljavljanju, razvijanju in širjenju slovenske kulture in jezika v Italiji ter znanstveno-strokovno delo. Imenovanje Lojzke Bratuž za častno članico Mestne občine Nova Gorica in spomeniki ob Erjavčevi ulici v Novi Gorici, kjer je bil letos odkrit spomenik njeni mami, pesnici Ljubki Šorli, dokazujejo, da živimo in delujemo v enotnem goriškem in slovenskem prostoru.

Marija Mercina

Iz župnije Goče

*Letošnje premestitve primorskih duhovnikov so kar poživile naše župnije. Duhovnik je lahko pisatelj, pesnik, glasbenik, kar ljudje hitro opazijo. Tudi na Gočah in v Branici je bilo tako, ko so v župnijskem listu št. 14 prebrali predstavitev vseh cerkva v tej župniji v pesniški obliki. Spesnil jo je novi župnik **Ivan Furlan**, ki je bil na Goče premeščen iz Podgrada. Pesem objavljamo z njegovim dovoljenjem.*

Sedemnajstega junija pride iz Kopra dekret,
da moram novi župniji Goče in Branico sprejet.
Na ogled novih župnij in cerkva se kmalu podam,
čeprav te kraje delno že precej časa poznam.

Ko smo pred petdesetimi leti študirali v semenišču,
živeli smo skromno in ubožno in v nobenem blišču.
Ob nedeljah smo imeli v semenišču prosto za sprehod,
naredili smo iz Vipave v Manče, v Lože in na Goče pohod.

Od takrat je veliko časa, že pol stoletja minilo,
na Vipavskem in na Gočah se je marsikaj spremenilo.
Starinski izgled so ohranile znamenita vas Goče,
ker Zavod za varstvo spomenikov tako zahteva in hoče.

Iz Tomaja sem prihajal na Goče in večkrat spovedoval,
parkrat sem v župnijski cerkvi svetega Andreja maševal.
Cerkev je lepa, prostorna, stara, znamenita in baročna,
važno je, da je okrašena z živimi verniki in duhovno sočna.

Kot verna župnija ima nekaj duhovnikov in redovnih sester,
notredamko Marjeto in šolsko sestro Doro za izbor pester,
duhovnike: Jožefa Vidriha, Andreja Vovka in Stanka Fajdiga,
ki se sedaj kot župnik v Ilirski Bistrici pripravlja in miga.

Na pokopališču je znamenita kapela Božjega groba,
od koder se vidi cela vas ter do vipavskega roba.
Na Obeluncu je božjepotna cerkev Marije Snežne,
pobožne duše se zatekajo, da bi bile milosti deležne.

Iz moje sobe opazujem cerkev, vso s soncem odeto,
mojo dušo napolni z mirom, kar je bilo v davnini razodeto.
Kjer je v Rimu v največjem poletju v avgustu sneg ležal,
je takrat papež Liberij največje Marijino svetišče izbral.

Cerkev Marije Snežne ali Velike je rimska bazilika,
priti v Rim v današnjih časih je le za nekatere prilika.
Poromati k Mariji Snežni na Obeluncu ni nobena težava,
če je ljubezen in zaupanje do Matere Božje 'ta prava'.

Zato vas vse župljane in znance vabim v vipavsko višino
poromati k Mariji Snežni, v njeno ožjo bližino.
Našli boste spokojnost ter telesni in duševni mir,
ki je našemu prenapetemu in duhovnemu življenju vir.

V Sloveniji enajst cerkva Marije Snežne stoji,
nad Gočami se cerkve na Obeluncu moja duša veseli.
To Božjo pot bomo poudarili in še marsikaj obnovili,
saj je naša Božja pot, kjer bomo Marijo ponižno prosili.

Evropsko zaščiteni in znameniti sta cerkvi na Erzeltu,
naši predniki so ju postavili v velikem uboštvu in veselju.
Cerkev svetega nadangela Mihaela na vrhu stoji,
spodaj se cerkev svetega Lovrenca z zlatim oltarjem blešči.

Nad Mančami stoji še cerkev svetega Martina,
domači vinogradniki so se s tem zahvalili za pridelek vina.
V tej cerkvi so maše za pokojne vaščane in za dobro leto,
naj nam zmrzal, toča, moča, suša in neurje bo odvzeto.

Obnovljena cerkev svete Katarine v Branici za te vasi stoji,
Dolanci, Čehovini, Koboli, Kodreti, Trebižani in Večkoti.
Vasi so združene v župnijo in so upravljane z Goč,
čeprav so majhna duhovnija, imajo veliko notranjo moč.

Nove župnije prevzamem, ko praznuje Marija Snežna,
moja poznanstva vseh teh župnij in vasi so le bežna.
Novomašno geslo: »Vse premorem v njem, ki mi daje moč«,
dragi moji župljani, vsestransko potrebujem vašo pomoč.

V župnišču ste vsi dobrodošli in posebno zaželeni,
kot župnijska skupnost smo vsi povezani in ne razdeljeni.
S skupnimi močmi bomo župnišče posodobili in uredili,
da se bomo vsi dobro in prijetno v župnišču počutili.

Iskrice

Kdor se ne nauči zahvaliti, se ne nauči imeti, pa tudi ne dajati. (K. Hemmerle)

*Srečen je lahko samo človek, ki je zadovoljen; zadovoljen pa je samo tisti, ki pozna hvaležnost.
(G. Bernanos)*

*Prava ljubezen človek podpira v dobrem, da se v veselju ne zmede; ga tolaži v žalosti, da ne obupa.
(bl. A.M. Slomšek)*

Bodi hvaležen za najmanjšo stvar, da boš vreden prejeti večje darove. (T. Kempčan)

*V veliki meri je mir, ki ga nosimo v sebi, odvisen od družin, v katerih smo rasli in v katerih živimo.
(M. Turnšek)*

*Sodobni človek misli, da izgublja čas, če stvari ne dela z vso naglico. Potem pa ne ve, kaj naj stori s časom,
ki ga lahko pridobi, razen da ga zapravlja. (E. Fromm)*

*Plemenit človek primerja sebe s tistimi, ki so boljši od njega. Povprečneži pa se tolažijo, da so drugi slabši
kot oni. Prvemu se vzbujajo želje, drugemu pa ambicija – to je način, s katerim povprečnež izraža svoje želje.*

Malo za šalo

Ko sem kot mlada nevesta prišla v Vipavo, je mož moral z logarjem v borovno odkazovat sečnjo za dom.
»Pojdi z menoj in nagrabi steljo za prašiča.« Mož je čakal logarja, jaz pa sem grabila steljo. Ko je prišel
logar, je dejal: »Ti, ena ženska grabi steljo v tvojem.« »To je moja ta nova žena.« »Tako! Oženil si se pri teh
letih in pri tolikih otrocih! Kako ti je uspelo?« »Prašaš eno, pa te ne mara, prašaš drugo ... jaz sem jo moral
iskati daleč.« Naenkrat se je logar ustavil in vzkliknil: »Zaradi tiste tvoje bi ti kmalu odkazal golosek!« Kakor
sem izvedela pozneje – se nesrečni logar ni nikoli poročil!

Pokojni veterinar Lovreković je cepil prašiče pri neki hiši v Budanjah (imena so zoprna). Ko je končal,
je tašča ukazala novopečeni nevesti, naj mu postreže z žganjem. Nevesta mu je natočila, on je popil in se
nekoliko nakremžil. Šele kasneja sta ugotovili, da sta mu dali piti žegnano vodo.

Nada Kostanjevic

Obvestilo

Zaradi redne dostave Vipavskega glasa v vaše domove prosimo, da nam sporočite spremembo naslova
bivališča ali smrt naslovnika. Le tako bomo lahko ažurirali sezname za dostavo našega glasila.

Spremembe sporočite po elektronski pošti ali na tel. št. (05) 3665 068.

Uredniški odbor VG

ZA RAZVEDRILLO

KRIŽANKA

| | | | | | | | | | |
|--|---------------------------------|-------------------------------|---|--------------------------------|---------------------|--|-----------------------------------|---------------------------------|-------------------|
| | SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL | AJDOVSKI ŽUPAN, MARJAN | BIRO, PISARNA | PASMA MAJHNIH PSOV | | PRIPADNIK MUSLIMAN- SKE VERSKE LOČINE | ZAUPNOST, DOMAČ- NOST | VIPAVSKI LOKAL (SLADOLED) | VODNA RASTLINA |
| | DRŽAVNI UDAR, PREVRAT | | | | PALICA, PROT | | | | |
| | IZVIRNIK | | | | GAŠPER NAGLOST | | | | |
| | SRAB | | | | | | | | |
| | AVTOMOB. OZNAKA SLOVENIJE | GOZDOV- NICA, SKAVTINJA | VRSTA ŽITA | | | TISKARSKA ČRKA | | | |
| | | | PREBIVALCI BELOKRANJ- SKEGA KRAJA | | | RAZČLEMBA | | | |
| RODITELJ | | | | | ZAČETEK VAJE | | MAGDA RODMAN | | DEBEL KOSTANJ |
| | | | | | | | ELEKTRIN BRAT V GRŠ. MITOL. | | |
| VEČJE PLOVILO | | | | | NEPOD- PISANI | | | | |
| | | | | | ANDREJ KOREN | | | | |
| OBLAČILO, ODEV | | | | | | PRIJETEN VONJ | | | |
| | | | | | | SIBIRSKI VELETOK | | | |
| RAZLIČNA SAMOGLASNIKA | | | | AVTOMOB. OZNAKA KARLOVCA | BICIKLIST | | | | |
| VIPAVSKA PEKARNA | | | | | ČEŠKO MOŠKO IME | | | | |
| NAŠA JEDRSKA ELEKTRAR- NA | | | | | MANJŠI LOKAL | | | | |
| | | | | | SODOBNIKI KELTOV | | | | |
| GRŠKI KATOLIKI | | | | | | ZMAGO TROŠT | | JURIJ NABERGOJ | |
| | | | | | | GVIDO PICULIN | | SLOG, STIL | |
| UMETNIŠKI IZDELEK BREZ VREDNOSTI | | | | ŽENSKO IME | | | ZADNJA IN PRVA ČRKA ABECEDI | | DELEŽ, PARCELA |
| | | | | | | | BIATLONEC, JAKOV | | |
| ALEKSAN- DER, PO SRBSKO | | | | STATUA, PLASTIKA | | | POB | | |
| | | | | TOMAŽ NOSE | | | MURSKA SOBOTA | | |
| OKAMENE- LA SMOLA IZUMRLIH IGLAVCEV | | | | | | IME PUBLICIST- KE KOŠIR | | | |
| | | NAPIS NA KRIŽU | | | | TENKA KAMNITA PLOŠČA | | | |

REŠITEV iz 105. št. VG:

VODORAVNO: objestnost, preferenca, rime, ia, AT, **Janez Zupet**, Čaven, omen, laket, Rifle, es, Kalos, jata, STA, Ob, Sas, tnaló, Uno, MT, AI, AD, Sap, obi, **nogometni klub**, **bisernica**, ro, Ečo, Rao, arka, kavka, Sn, maša, snop, TŽ, apis.

NAVPIČNO: Lestan, eks, **častni občan**, jak, aa, Giovo, opravek, Laos, KP, brineta, odmera, Jemen, LO, era, Efez, robustnost, Se, Zois, Nani, NŽ, triumf, opica, Neapelj, karma, on, Eneas, ol, kap, scat, **tamburaši**, tat, Astibo, as.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.7.2013 DO 30.9.2013

| | | |
|---------------------|------------------|-------|
| Bajec Vida | Gradišče | 10 € |
| Bizjak Marija | Gradišče | 20 € |
| Blažič Marjanca | Švedska | 50 € |
| Clemenž Majda | Ljubljana | 15 € |
| Družina Česen | Milana Bajca 10 | 40 € |
| Furlan Anica | Francija | 30 € |
| Gruntar Ulijanka | Ljubljana | 50 € |
| Kobal Ivan | Škofja Loka | 30 € |
| Kogoj Valentina | Budanje | 10 € |
| Koren Anica | Francija | 25 € |
| Krašna Marija, Ivan | Budanje | 30 € |
| Mahnič Štefka | Brestovica | 30 € |
| Matič Neja | Vojana Reharja 1 | 10 € |
| Matič Tana | Vinarska 1 | 10 € |
| Mikuš Ema | Budanje | 10 € |
| Nabergoj Franka | Vojkova,2 | 20 € |
| Pregeljc Valentin | Ajdovščina | 25 € |
| Rehar Bernard, Ivan | Francija | 30 € |
| Štemberger Marija | Goriška 6a | 10 € |
| Tavčar Edvard | Ljubljana | 20 € |
| Torkar Štefka | Francija | 25 € |
| ----- | | |
| Skupaj | | 500 € |

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
OKTOBER 2013
750 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Milan Poljšak in Polona Puc - lektorica

Naslednja številka bo izšla predvidoma decembra 2013. Vljudno prosimo vse, ki bi radi kaj zapisali za naše glasilo, da svoje prispevke pošljete najkasneje do 10. decembra 2013 na elektronski naslov: vipavski.glas@gmail.com.

Za vse informacije lahko pokličete na tel. št. (05) 366 50 68 (Gizela) ali (05) 366 50 98 (Magda).

Tisk: Papirna galanterija Sedmak Ajdovščina

VSEBINA

Iz naše preteklosti

| | |
|--|----------|
| »U leti stirmi neima obeden nezah tale« 2.del | stran 1 |
| 70-letnica tretjega begunstva Svetogorske Kraljice | stran 9 |
| Grajski zvon in spominsko obeležje Carlu Goldoniju | stran 11 |
| Zadnji pričevalci fašističnih taborišč | stran 15 |
| Spomini | stran 17 |

Iz naše KS

| | |
|--|----------|
| Ureditev mrliške vežice v Vipavi | stran 18 |
|--|----------|

Iz TRG-a

| | |
|--|----------|
| Prireditve Imago | stran 19 |
| Obiskovalci so lahko degustirali odlična vina iz Vipavske doline | stran 20 |

| | |
|-------------------------------|----------|
| Ambulanta v novi podobi | stran 20 |
| Novi most čez Močilnik | stran 21 |
| Boris Pahor - stoletnik | stran 23 |

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV

| | |
|----------------------------------|----------|
| Iz dela Škofjske gimnazije | stran 25 |
|----------------------------------|----------|

Iz OŠ

| | |
|--------------------------|----------|
| Izza šolskih zidov | stran 27 |
| Športni dan | stran 28 |

Iz CIRIUS-a

| | |
|--|----------|
| Novice in novičke iz Cirius Vipava | stran 28 |
| Doživljajski projekt Mirnomore | stran 31 |

Iz Lavričeve knjižnice

| | |
|---|----------|
| Večeri predstavitev knjig v Krajevni knjižnici Vipava | stran 32 |
|---|----------|

Iz društev

| | |
|---|----------|
| Otvoritev razstave Krištofa Zupeta v kapeli Lanthierijevega dvorca v Vipavi | stran 33 |
| Mladi pritrkovalci iz Vipave na poletni pritrkovalski glasbeni šoli | stran 35 |
| Komorni zbor Ipavska na Češkem | stran 36 |
| Razigrano poletje prehaja v barvito in bogato jesen | stran 38 |
| NK Vipava (U-14) na mednarodnem turnirju v Avstriji | stran 39 |
| Prostovoljno gasilsko društvo Vipava | stran 40 |
| Živel je med nami – Janko Vehovar | stran 42 |

Za dom in družino

| | |
|---------------------------|----------|
| Usmiljeni Samarijan | stran 43 |
| Žive in trdne vezi | stran 44 |
| Iz župnije Goče | stran 45 |
| Iskrice | stran 46 |

| | |
|--------------------|----------|
| Malo za šalo | stran 46 |
|--------------------|----------|

Za razvedrilo

| | |
|----------------|----------|
| Križanka | stran 47 |
|----------------|----------|

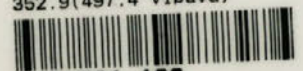
Ajdovščina

sp-dom 908(497.4)V

VIPAVSKI

2013

352.9(497.4 Vipava)



0151591,106

COBISS o

